

Demografski kapital

Jambrović, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:093738>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Diplomski sveučilišni studij

JELENA JAMBROVIĆ

**Demografski kapital – uvjet gospodarskog razvoja Republike
Hrvatske**

**Demographic capital – condition for the economic development of
the Republic of Croatia**

Diplomski rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Diplomski sveučilišni studij
Menadžment u turizmu

**Demografski kapital- uvjet gospodarskog razvoja Republike
Hrvatske**

**Demographic capital – condition for the economic development of
the Republic of Croatia**

Diplomski rad

Kolegij:	Nacionalna ekonomija	Student:	Jelena JAMBROVIĆ
Mentor:	Prof. dr. sc. Marinela KRSTINIĆ NIŽIĆ Komentor: dr.sc. Maša TRINAJSTIĆ	Matični broj:	3759

Opatija, srpanj 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Jelena Jambrović

(ime i prezime studenta)

3759

(matični broj studenta)

Demografski kapital – uvjet gospodarskog razvoja Republike Hrvatske

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, _____

Potpis studenta

Sažetak

Ovaj diplomski rad kroz četiri poglavlja obrađuje demografsku sliku Republike Hrvatske, odnosno koliko se demografija mijenjala kroz posljednjih dvadesetak godina te koliko su navedene promjene utjecale na hrvatsko gospodarstvo. Demografija uvelike utječe na gospodarsku sliku zemlje općenito, kroz radno-aktivno stanovništvo. Broj stanovnika pada, stanovništvo stari, natalitet se smanjuje, a mortalitet nekontrolirano raste. Saldo migracija je također sve negativniji. Sve su to pokazatelji koji dokazuju koliko Republika Hrvatska ima alarmantnu demografsku sliku te koliko se ta ista slika odražava na njezino gospodarstvo. Također, uključivanje na tržište rada usporava se zbog toga što se sve više mladih odlučuje na visoko obrazovanje, a jednom kada ga završe, rado odlaze u inozemstvo. Ovaj rad, osim praćenja demografskih promjena, donosi i rezultate istraživanja provedenog anketnim upitnikom kojim se nastojalo saznati koliko su Hrvati zadovoljni životom u Hrvatskoj te koji su glavni motivatori za iseljenje. Istraživanje je provedeno nad 94 punoljetne osobe s hrvatskim državljanstvom koje dolaze iz različitih dijelova zemlje te je anketni upitnik distribuiran putem društvenih medija. Rezultati, nažalost, nisu optimistični. Stanovništvo je nezadovoljno osnovnim odrednicama života te u prosjeku smatra da ni budućnost neće biti ništa bolja.

Ključne riječi: demografija; gospodarstvo; Republika Hrvatska; zadovoljstvo životom; iseljavanje

Sadržaj

UVOD	1
1. DEFINICIJA I OSNOVE DEMOGRAFIJE	3
1.1. Definicija demografije	3
1.2. Osnovne demografske pojave	5
1.2.1. Rodnost ili natalitet	6
1.2.2. Smrtnost ili mortalitet	7
1.2.3. Plodnost ili fertilitet	7
1.2.4. Migracije	8
2. DEMOGRAFIJA U HRVATSKOJ	10
2.1. Osnovne demografske pojave prema popisu stanovništva 2001. godine	10
2.2. Osnovne demografske pojave prema popisu stanovništva 2011. godine	11
2.3. Osnovne demografske pojave prema popisu stanovništva 2021. godine	12
2.4. Prikaz promjena osnovnih demografskih pojava od 2001. do 2021. godine	13
3. UTJECAJ DEMOGRAFSKOG KAPITALA NA GOSPODARSTVO	17
3.1. Dobno-spolna struktura stanovništva od 2001. do 2021. godine	20
3.2. Obrazovna struktura stanovništva od 2001. do 2021. godine	23
3.3. Nacionalna struktura stanovništva od 2001. do 2021. godine	24
3.4. Vjerska struktura stanovništva od 2001. do 2021. godine	25
3.5. Radno – aktivno stanovništvo Republike Hrvatske u razdoblju od 2001. do 2021. godine	26
4. KRETANJE DEMOGRAFSKOG KAPITALA – PROJEKCIJE DO 2051. GODINE I REZULTATI ANKETNOG ISPITIVANJA	29

ZAKLJUČAK	47
BIBLIOGRAFIJA	49
Prilozi	52

Uvod

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je demografski kapital, odnosno njegov utjecaj na gospodarstvo Republike Hrvatske. Problem istraživanja je utjecaj starenja stanovništva, porast mortaliteta i iseljavanja na gospodarski rast i razvoj.

Ciljevi istraživanja su utvrditi u kojoj mjeri su se osnovne demografske pojave mijenjale kroz međupopisna razdoblja (od 2001. do 2021. godine) te jesu li te promjene imale ikakav utjecaj na gospodarstvo Hrvatske u kontekstu radno aktivnog stanovništva, koliko je današnja demografska slika slična onoj koja je projicirana do 2051. godine te koliko je hrvatsko stanovništvo zadovoljno životom u Republici Hrvatskoj i koji su motivi za iseljenje.

Svrha istraživanja je prikazati rezultate u jednoj cjelini, upoznati čitatelja s njima te potencijalno iskoristiti novonastale spoznaje u drugim istraživanjima i radovima.

Korištena literatura u obliku knjiga, stručnih i znanstvenih članaka te statističkih dokumenata uspješno je odgovorila na potrebe ovog istraživanja i pisanje samog rada. Pružila je dobru teorijsku podlogu te objasnila što će se u daljnjem radu istraživati kako bi određeni pojmovi bili razumljiviji čitatelju.

Znanstvena metoda korištena u ovom istraživanju je anketno ispitivanje uz pomoć anketnog upitnika koji je plasiran ispitanicima diljem Republike Hrvatske preko internetskih platformi.

Ovaj rad strukturiran je u četiri poglavlja, s tim da prvo poglavlje predstavlja isključivo teorijski opis određenih demografskih pojava koje su se obrađivale u drugom poglavlju putem statističkih podataka iz Popisa stanovništva. Treće poglavlje prikazuje strukture stanovništva te njihove promjene kroz međupopisna razdoblja, rezultati se uspoređuju te se na temelju toga zaključuje sam utjecaj demografskih promjena na gospodarstvo Republike Hrvatske. Posljednje poglavlje je istraživačkog karaktera i sastoji se od dva dijela: prvi dio je usporedba projekcija stanovništva RH do 2051. godine i situacije kakva je danas, s drugi dio su rezultati anketnog ispitivanja koje je proveo sam autor ovog diplomskog rada. Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika koji je dosegao 94

punoljetne osobe hrvatskog državljanstva iz svih dijelova zemlje. Njime se pokazalo da su Hrvati nezadovoljni općim stanjem u državi, mogućnošću pronalaženja posla u struci te socijalnim i zdravstvenim sustavom. Također, smatraju da stanje u budućnosti neće biti bolje.

1. Definicija i osnove demografije

Razvoj stanovništva u svim svojim sastavnicama djeluje na sva područja društvenog života pa je prema tome demografija kao znanost o stanovništvu povezana s drugim znanostima. Navedeno podrazumijeva uključivanje demografije kao znanstvene discipline u nastavne programe pojedinih fakulteta iz područja društvenih znanosti.¹ U drugoj polovici 20. stoljeća ta povezanost s drugim znanostima nastala je kroz bolje razumijevanje populacijskih problema.

1.1. Definicija demografije

Tradicionalna demografija je temeljena na užoj definiciji predmeta demografije i orijentirana je na statističko – deskriptivnu analizu bez razmatranja uzročno – posljedičnih veza te kao takva nema bitnu potrebu za povezivanjem s drugim društvenim znanostima. U njenom proučavanju fokus je stavljen na „čisto demografsko“, a ponajviše na prirodno kretanje stanovništva i svih struktura koje proizlaze iz njega, kao što su starosna i spolna struktura stanovništva.

Suvremena demografija predstavlja širu definiciju predmeta demografije koja se temelji na kompleksnom pojmu demografskog razvitka. Uključuje povijesnu, društveno – gospodarsku uvjetovanost i prostornu specifičnost demografskih promjena i procesa koja zahtijeva komunikaciju s drugim društvenim znanostima.² Ukupne i parcijalne demografske promjene analiziraju se i interpretiraju kroz interdisciplinarni pristup, što znači da demografi koriste rezultate istraživanja drugih znanosti, ali isto tako istraživači u drugim znanostima konzultiraju demografsku literaturu.

Demografija je nakon 1950. godine, odnosno u suvremenoj etapi svog razvoja dala doprinos u povećanju teorijskih i metodologijskih znanja relevantnih za druge društvene znanosti poput ekonomije, sociologije, socijalne povijesti i geografije, kulturne

¹Wertheimer-Baletić, *Demografska teorija, razvoj stanovništva Hrvatske i populacijska politika (Izbor radova)*, 13. Meridijani, 2017.

²Ibid, 14.

antropologije, socijalne medicine i tako dalje. Kao znanost raspolaže raznovrsnim podacima o ukupnom stanovništvu i njegovim strukturnim obilježjima, kako u sadašnjosti, tako i u prošlim razdobljima.

Stanovništvo ili njegovi segmenti imaju određenu funkciju u svakoj djelatnosti, odnosno području društvenog života. Ono je pokretač, odnosno nosilac određene djelatnosti i bez njega ona ne bi mogla egzistirati. Demografski procesi promatrani s globalnog i strukturnog aspekta sačinjavaju demografski okvir unutar kojeg se proučavaju određene realne društvene pojave, procesi i promjene koje su istraživane u kontekstu drugih znanstvenih disciplina.

Prije su se demografi uglavnom bavili mjerenjem brojčanih promjena određenih demografskih varijabli dok su se druge struke bavile uzročno – posljedičnim vezama i odnosima s drugim društvenim promjenama. U suvremenoj etapi istraživanja demografa se šire i postaju kompleksnija te obuhvaćaju i proučavanje sastavnica razvoja stanovništva te implikacija razvoja poput gospodarskih, socijalnih, zdravstvenih, političkih i sociopsiholoških. Težište se premjestilo s kvantitativno – deskriptivne analize prema analizi ponašanja određenog demografskog fenomena.³

Izdvojene su tri uloge demografa. Prva je nastavno – istraživačko područje društvenog života koja podrazumijeva prenošenje znanja i širenje znanstvenih demografskih spoznaja. Druga uloga se odnosi na njihovo mjesto u formiranju strategije razvoja određenog područja za koje su važne projekcije stanovništva, radne snage i njihovih struktura.⁴ Za projiciranje je osim poznavanja metoda za provođenje istog važno i postavljanje hipoteza koje se postavljaju na teorijskom i empirijskom znanju te involviraju u same projekcije. Važna je suradnja sa stručnjacima drugih znanstvenih disciplina. Treća i u posljednje vrijeme naizraženija uloga je koncipiranje, odnosno formuliranje populacijske politike. U tom kontekstu demografi moraju upozoriti na demografsko stanje na određenom području te buduće implikacije u području gospodarstva tog istog područja. Nakon što se populacijska politika provede, demografi moraju nakon nekog vremena evaluirati utjecaj pojedinih mjera na komponente kretanja stanovništva.

Demografija se u današnjem svijetu smatra društveno relevantnom znanost. Društvo o važnosti pojedine društvene znanosti počne razmišljati u trenutku kad se problemi koji se

³Ibid, 16.

⁴Ibid, 20.

proučavaju unutar te znanosti nametnu društvu i koče njegov razvoj. U slučaju demografije, ona je dobila na važnosti ili u razdobljima prenapučenosti ili depopulacije.

1.2. Osnovne demografske pojave

Detaljni prikaz u promjenama broja stanovnika daje demografska bilanca. Sastoji se od dvije temeljne determinante procesa, a to su prirodne u koje spadaju natalitet i mortalitet i mehaničke u koje spadaju migracije. Jednadžba demografske bilance govori kako je stanovništvo krajem promatranog razdoblja što se označava P_t (obično razdoblje od godinu dana) jednako zbroju broja stanovnika početkom razdoblja što se označava kao P_0 , prirodnog prirasta (P_r) i salda migracija (S_m). Prirodni prirast i neto migracije mogu biti pozitivni te tada jednadžba glasi ovako:⁵

$$P_t = P_0 + P_r + S_m$$

ili negativni te tad jednadžba glasi ovako:

$$P_t = P_0 - P_r - S_m$$

Prirodna komponenta demografske bilance je prirodni prirast i predstavlja razliku između rodnosti ili nataliteta (N) i smrtnosti ili mortaliteta (M) stanovništva u određenom vremenskom razdoblju (najčešće godinu dana), a formula glasi:⁶

$$P_r = N - M$$

Pokazuje koliko brzo neko stanovništvo raste u tijeku jedne godine, no nedostatak leži u tome da ne uzima u obzir dobnu strukturu stanovništva.

Mehanička komponenta demografske bilance je saldo migracija. Migracija predstavlja prostornu pokretljivost stanovništva, a važno ju je razlikovati od pojma mobilnost jer se mobilnost smatra migracijom samo u slučaju prijelaza signifikantne granice relevantne administrativno – teritorijalne jedinice te u slučaju trajnije promjene mjesta stalnog boravka.

⁵Andabaka Badurina i drugi, *Gospodarstvo Hrvatske*, 144., Zagreb, 2016., Osnovne odrednice populacijskih gibanja

⁶Andabaka Badurina i drugi, *Gospodarstvo Hrvatske*, 144., Zagreb, 2016., Osnovne odrednice populacijskih gibanja

Sastavnice su imigracije (useljavanje I) i emigracije (iseljavanje E) pa se prema tome saldo migracija izračunava kao njihova razlika:

$$S_m = I - E$$

U demografskoj bilanci pozitivnu stranu (aktivu) čine natalitet i imigracija, a negativnu (pasivu) mortalitet i emigracija. Demografska bilanca pokazuje ukupne promjene te se iz nje može izvesti pokazatelj relativne promjene, odnosno stopa kretanja (rast/pad) stanovništva (rP)

$$r_p = ((N - M) / P + (I - E) / P) * 1000$$

Temeljni čimbenici populacijskih gibanja omogućuju razlučivanje pozitivnih i negativnih demografskih kretanja, odnosno kretanja koja pridonose povećanju ili smanjenju stanovništva.⁷

1.2.1. Rodnost ili natalitet

Rodnost ili natalitet najvažnija je odrednica prirodnog kretanja stanovništva te označava broj rođenja u nekoj populaciji u određenom vremenskom razdoblju (godinu dana). Demografski pokazatelji izražavaju se u promilima te stoga stopa ukupnog nataliteta (n_u) pokazuje ukupan broj poroda na tisuću stanovnika neke zemlje. Pokazatelj se ne smatra dovoljno preciznim jer uključuje i broj živorođenih i mrtvorodenih, a to ne prikazuje realnu sliku prirodnog kretanja stanovništva. Iz tog razloga se umjesto stopom ukupnog nataliteta demografska analiza najčešće služi stopom nataliteta ili rodnosti (n) koja prikazuje broj živorođenih (N) na tisuću stanovnika (P) neke zemlje:

$$n = N/P * 1000$$

⁷Ibid, 145.

1.2.2. Smrtnost ili mortalitet

Smrtnost ili mortalitet označava broj umrlih u nekoj populaciji u određenom vremenskom razdoblju (godinu dana).⁸ Stopa smrtnosti, odnosno mortaliteta (m) je pojam koji označava broj umrlih (M) u nekoj populaciji (P) u određenom vremenskom razdoblju, odnosno godinu dana:⁹

$$m = M/P * 1000$$

Dva su ključna faktora koja utječu na kretanje mortaliteta u dugoročnom razvoju suvremenih postindustrijskih društava. Prvi se može definirati kao opći napredak kojeg obilježava industrijalizacija, urbanizacija, medicinska otkrića i zdravstvena zaštita, a utječe na smanjenje mortaliteta dojenčadi i djece što istovremeno povećava prirodni prirast. Drugi je produljenje prosječnog/očekivanog trajanja života te on utječe na povećanje mortaliteta.

1.2.3. Plodnost ili fertilitet

Prilikom demografske analize pokazatelji nataliteta uspoređuju prirodno kretanje s ukupnim brojem stanovnika iako nije cjelokupno pučanstvo biološki sposobno sudjelovati u reprodukciji. Kod fertiliteta promatra se reproduksijski potencijal populacije.

Prvi pokazatelj fertiliteta je ukupna stopa fertiliteta (f_u) koja u odnos stavlja broj živorođenih (N) i muško ($P_{m(15-64)}$) i žensko ($P_{f(15-49)}$) stanovništvo u fertilnoj (plodnoj) dobi:¹⁰

$$f_u = N / (P_{f(15-49)} + P_{m(15-64)}) * 1000$$

Drugi je opća stopa fertiliteta (f) koja je definirana kao odnos broja živorođene djece i žena koje su u fertilnom razdoblju, odnosno u starosti od 15 do 49 godina. Ovaj pokazatelj

⁸Ibid, 145.

⁹ Ibid, 145.

¹⁰Ibid, 148.

upućuje na žensko pučanstvo u fertilnoj (reproduktivnoj) dobi kao ključni čimbenik koji realno odražava prirodni porast pučanstva:¹¹

$$f = N / P_{f(15-49)} * 1000$$

Specifični koeficijenti fertiliteta za pojedine dobne skupine tijekom fertilnog razdoblja su vrlo značajni u analizi fertiliteta i predstavljaju odnos između broja živorođene djece koja su rođena od majki određene starosti i procijenjenog broja žena iste starosti.

Totalna stopa fertiliteta opisuje razinu plodnosti (engl. Total Fertility Rate – TFR), a predstavlja vjerojatan prosječan broj djece (živorođene) koji bi rodila „prosječna“ žena u fertilnom razdoblju života (15-49 godine) ukoliko bi svaka od njih rađala u istim uvjetima.

Niski fertilitet dovodi do sve manjeg udjela mlađe populacije što dovodi do smjerenog udjela reproduktivnog stanovništva, nadalje do smanjenja stope nataliteta što predstavlja temeljnu odrednicu procesa starenja stanovništva.

Fekunditet je jedna od kategorija koja se koristi pri analizi plodnosti. To je fiziološki potencijal plodnosti ženskog pučanstva te se procjenjuje na 12 poroda tijekom fertilnog razdoblja žene.

Svi ovi prirodni demografski pokazatelji su relevantni i relativno jednostavni, no imaju nedostatak u komparativnoj analizi. Na usporedivost podataka utječe dobna struktura stanovništva pa je bitno različito kretanje ovih veličina u nisko i visoko natalitetnim zemljama ili ruralnim nasuprot urbanim područjima unutar neke zemlje.¹²

1.2.4. Migracije

Nazivaju se još i mehaničko kretanje stanovništva (emigracija – E i imigracija – I) te su uz prirodno kretanje stanovništva glavna odrednica broja stanovnika nekog područja. Prirodno kretanje je isključivo biološki fenomen, dok iza migracijskih kretanja stoje prirodni, društveni i ekonomski čimbenici. U prirodne čimbenike ulaze epidemije, vremenske nepogode, katastrofe. Društveni mogu biti ratovi, politička nestabilnost, vjerska netrpeljivost. Ekonomska migracija predstavlja kretanje stanovništva iz ekonomskih

¹¹Ibid, 148.

¹²Ibid, 149.

razloga, a neki od njih su glad, siromaštvo, mogućnost za pronalazak boljeg posla, stjecanje većeg dohotka te općenito bolji životni uvjeti. Ekonomski se još dijele u potisne ili push faktore u zemlji emigracije (nedostatak posla, niske plaće, siromaštvo, glad, loša životna kvaliteta, loša medicinska skrb, zagađenje, politički i religijski progon, visoka razina kriminala, nedostupno obrazovanje, nesigurnost). U zemlji imigracije djeluju privlačni, odnosno pull faktori (mogućnost zaposlenja, bolja životna kvaliteta, visok životni standard, niska razina kriminala, politička i religijska sloboda, dostupno obrazovanje, bolja medicinska skrb, sigurnost, bogatstvo).¹³

Ukoliko se migracijama kvalitetno upravlja, one mogu biti ogroman potencijal i za zemlje imigracije i za zemlje emigracije. Za zemlje emigracije predstavljaju manji rast stanovnika te radnici u inozemstvu imaju važnu ulogu u smanjivanju siromaštva.¹⁴ Za zemlje imigracije pridonose smanjivanju nepovoljnih demografskih trendova, zadovoljavanju potreba tržišta rada, održavanju postojeće razine radne snage, rastu produktivnosti, profesionalne pokretljivosti i gospodarskom rastu.¹⁵

No, migracije mogu imati i neke negativne posljedice za emitivne zemlje poput odljeva mozгова (engl. *braindrain*), a to je pojam koji označava migraciju (visoko) obrazovanog stanovništva, odnosno radne snage u inozemstvo. Taj proces najčešće ide od slabo prema visokorazvijenim zemljama što još više povećava razliku u razvijenosti jer razvijena zemlja dobiva besplatno ljudski kapital, a slabo razvijena zemlja ostaje bez jednog od ključnih resursa za njen potencijalno brži rast.

Saldo migracija saznaje se prilikom popisa stanovništva, što je obično svakih deset godina, a on predstavlja razliku između ukupne promjene stanovništva ΔP i prirodnog kretanja (pada ili rasta) stanovništva P_r , tako da je saldo migracija:

$$S_m = \Delta P - P_r$$

Teškoću prilikom praćenja migracijskih kretanja predstavlja slobodno kretanje ljudi, kapitala i informacija, što onemogućuje preciznije godišnje kvantificiranje (saldiranje) emigracija.

¹³Ibid, 150.

¹⁴ Ibid, 150.

¹⁵Ibid, 150.

2. Demografija u Hrvatskoj

Hrvatska ima nepovoljnu demografsku situaciju koju obilježava prirodno smanjenje stanovništva, što znači da je veći broj umrlih nego rođenih te smanjenje ukupnog broja stanovništva. Konstantno opadanje broja stanovnika u Hrvatskoj se bilježi od šezdesetih godina prošlog stoljeća kao i smanjenje prirodnog prirasta i nataliteta, a saldo migracije je također negativan zbog dugotrajnog iseljavanja.

2.1. Osnovne demografske pojave prema popisu stanovništva 2001. godine

Popis stanovništva iz 2001. godine je poseban po tome što se razlikuje od prethodnih popisa stanovništva, odnosno koncepcija samog popisa razlikuje se od one koja je primjenjivana od razdoblja nakon Drugog svjetskog rata do 1991. godine. Popisi iz tog razdoblja provedeni su prema koncepciji stalnog (de iure) ukupnog stanovništva, a prema toj istoj koncepciji se stanovništvo popisivalo prema kriteriju stalnog prebivališta bez obzira na to gdje se nalazilo u trenutku provođenja samog popisa. Kod popisa stanovništva 1971., 1981. te 1991. Hrvati u inozemstvu također su bili uključeni u popisu, dok se 2001. godine to promijenilo te u popis ulazi samo stanovništvo koje je prisutno (de facto). U skladu s preporukama Europske ekonomske komisije UN-a i Statističkog ureda Europske zajednice iz 1998. godine definicija ukupnog stanovništva u našem popisu iz 2001. godine temelji se na načelu „uobičajeno boravište“ (usualresidence), koja međutim nije posve identična standardnoj definiciji tog pojma. Naime, bitna joj je značajka da u ukupno stanovništvo Hrvatske ne ubraja naše građane koji su u inozemstvu duže od godine dana, a istodobno ubraja strane državljane koji u Hrvatskoj borave duže godine dana.¹⁶ Valja uzeti u obzir da je načelo „uobičajeno boravište“ u popisu 2001. malo izmijenjeno u odnosu na preporuke Europske ekonomske komisije UN-a i Statističkog ureda Europske zajednice. Prema popisu, ukupan broj stanovnika obuhvaća i naše državljane koji u inozemstvu borave duže od godinu dana, ali

¹⁶Wertheimer-Baletić, *Demografska teorija, razvoj stanovništva Hrvatske i populacijska politika (Izbor radova)*, 328. Meridijani, 2017.

samo pod uvjetom da održavaju neki oblik gospodarske, prometne i učestale veze s kućanstvom i obitelji u Hrvatskoj, što uključuje češće ili rjeđe posjete, uzdržavanje članova obitelji, komunikaciju i slično. Samim time podaci iz popisa 2001. o ukupnom broju i broju stanovnika u pojedinim strukturama nisu precizno usporedivi s podacima iz ranijih popisa te valja voditi računa o tome pri komparativnoj analizi i interpretaciji podataka.

Što se tiče samih podataka prikupljenih popisom, prema novoj koncepciji popisa ukupan broj stanovnika u Republici Hrvatskoj iznosio je 4,437.460, dok je 1991. ta brojka iznosila 4,784.265. Prema tome, uočeno je smanjenje broja stanovnika za 346.805 ili 7,2%. No, valja uzeti u obzir primjenu drugačije koncepcije. Primjenom koncepcije koja se koristila popisom 1991. godine, broj stanovnika 2001. bi iznosio 4,492.049 što je smanjenje ukupnog broja stanovnika od 292.216, odnosno 6,1%. Samim time, tijekom 90-ih godina prošlog stoljeća zabilježena je ukupna depopulacija (smanjenje ukupnog broja stanovnika).

Što se tiče samih demografskih pokazatelja, zabilježeno je smanjivanje nataliteta, fertiliteta i prirodnog prirasta od 1991. do 2001. godine. Tako je stopa nataliteta 2001. godine iznosila 9,2/1000, stopa mortaliteta je iznosila 11,2/1000, a stopa općeg fertiliteta 37,95.¹⁷ Zabilježena je negativna stopa prirodnog prirasta od -2,0. Kod vanjskih migracija, 2001. godine 24.515 osoba doselilo se u Republiku Hrvatsku iz inozemstva, dok je iz Republike Hrvatske te iste godine iselilo 7.488 osoba.¹⁸ Migracijski saldo iznosi 17.027.

2.2. Osnovne demografske pojave prema popisu stanovništva 2011. godine

Prema popisu stanovništva 2011. godine Republika Hrvatska imala je 4,284.889 stanovnika¹⁹, što je 152.571 stanovnika manje nego pri prethodnom popisu što bi u postotku iznosilo pad broja stanovnika za 3,4%. Što se tiče prirodnog kretanja stanovništva, 2011. godine stopa nataliteta u Republici Hrvatskoj iznosila je 9,4 dok je stopa mortaliteta iznosila 11,6. Prirodni prirast bio je negativan te je iznosio -2,2. Opća stopa fertiliteta iznosila je 40,4.

¹⁷Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Hrvatskizdravstveno-statističkiljetopis za 2001.godinu , 7. 22.veljače 2023.

¹⁸Državni zavod za statistiku, MigracijastanovništvaRepublikeHrvatske u 2002.22.veljače 2023.

¹⁹Državni zavod za statistiku , Popis stanovništva 2011. 22.veljače 2023.

Po ovim pokazateljima možemo zaključiti da je i dalje prisutan prirodni pad stanovništva te je po tom pitanju situacija 2011. godine bila lošija nego 2001. godine.

U 2011. godini u Republiku Hrvatsku uselilo je 8.534 osoba, a iz države je iselilo 12.899 osoba. Saldo migracija je negativan i iznosio je -4.365. ovdje se također može primijetiti značajna razlika u usporedbi s 2001. godinom gdje je broj useljenika bio puno veći od broja iseljenika, a isto tako je broj useljenika 2001. godine bio puno veći od broja useljenika 2011. godine.²⁰

2.3. Osnovne demografske pojave prema popisu stanovništva 2021. godine

Prema popisu stanovništva, Republika Hrvatska 2021. godine broji 3,871.833 stanovnika. Broj stanovnika se u odnosu na 2011. godinu smanjio za 413.056, što bi u postocima iznosilo 9,6%. Pad broja stanovnika je značajan. Stopa nataliteta u 2021. iznosila je 9,4, a stopa mortaliteta iznosila je 16,1.²¹ Prirodni pad stanovništva iznosi -6,7, što je najveći pad od osamostaljenja Republike Hrvatske. Opća stopa fertiliteta 2021. godine iznosila je 45,0.

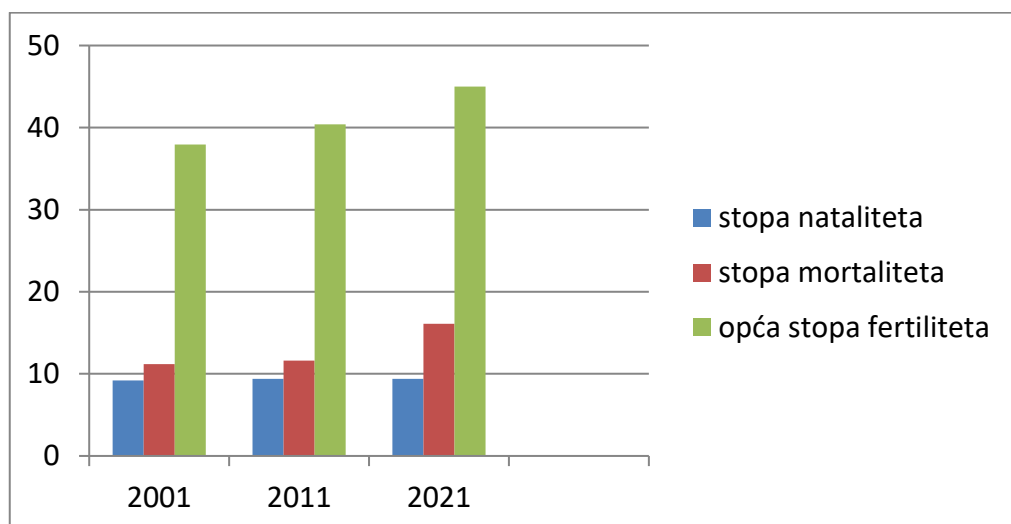
U 2021. godini u Republiku Hrvatsku uselilo je 35.912 osoba, dok je iz Republike Hrvatske iselilo 40.424 osoba. Prilikom zadnjeg popisa saldo migracija bio je negativan i iznosio je -4.512. Iako se 2021. u odnosu na 2011. godinu značajno povećao broj useljenika u Republiku Hrvatsku, broj iseljenika je 2021. godine više nego duplo veći od broja iseljenika 2011. godine te je stoga negativni saldo migracija veći od onog zabilježenog kod prijašnjeg popisa stanovništva.

²⁰Državni zavod za statistiku, Migracija stanovništva Republike Hrvatske 2011

²¹Državni zavod za statistiku, Prirodnokretanje u Hrvatskoj u 2021.godini, 5. 25.veljače 2023.

2.4. Prikaz promjena osnovnih demografskih pojava od 2001. do 2021. godine

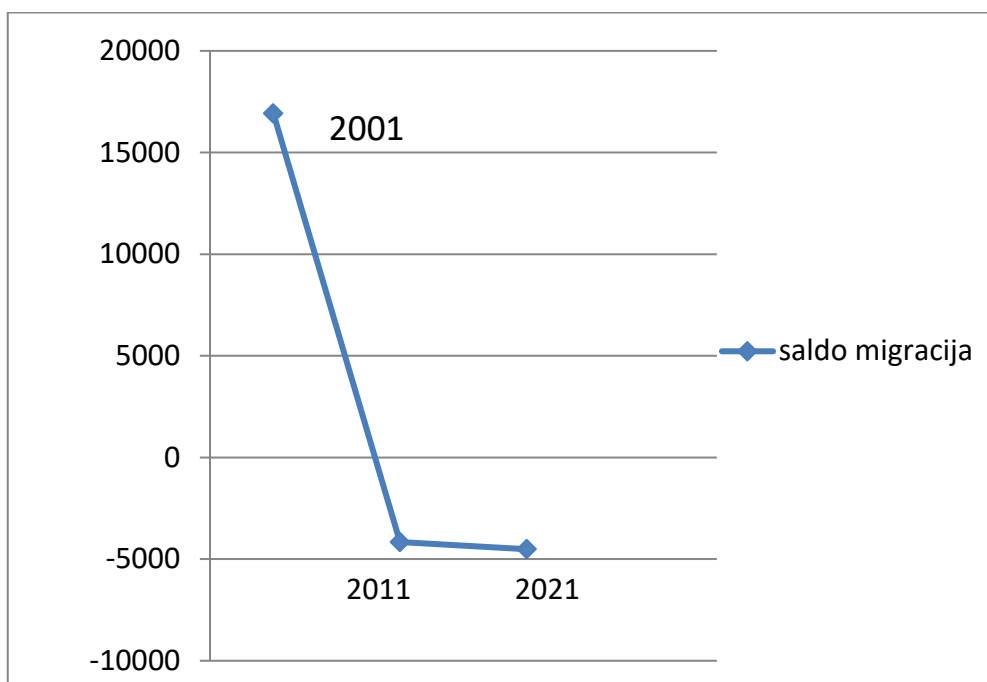
U nastavku su prikazani grafikoni koji daju vizualni prikaz nastalih demografskih pojava u razdoblju od posljednjih dvadeset-ak godina.

Grafikon 1. Osnovne demografske promjene (prirodne) u razdoblju od 2001.do 2021.godine

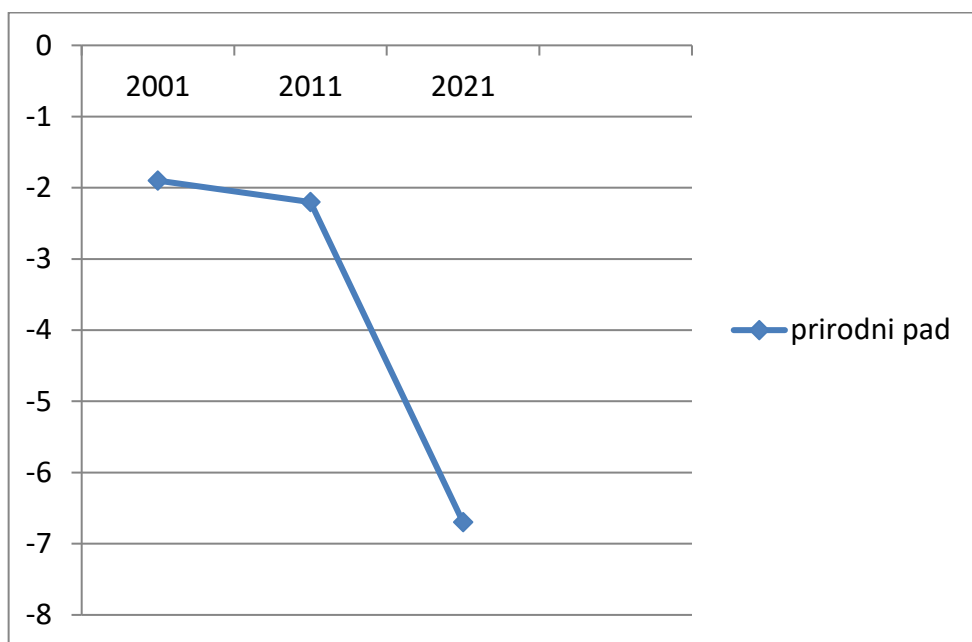
Izvor: izrada autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Grafikon iznad prikazuje prirodne demografske promjene u razdoblju od 2001. do 2021. godine. Kako bi se što bolje primijetila razlika u postotcima uspoređuje se stanje 2001. i 2021. godine. Prema tome, stopa nataliteta je u vremenskom razdoblju od 20 godina u Republici Hrvatskoj porasla za 2,17%. Iduća promjena je mortalitet te je on u istom vremenskom razdoblju porastao za 43,75%. Opća stopa fertiliteta je u vremenskom razmaku od 20 godina porasla za 18,58%.

Grafikon2. Osnovne demografske pojave (mehaničke) u razdoblju od 2001.do 2021.godine
Izvor: izrada autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku

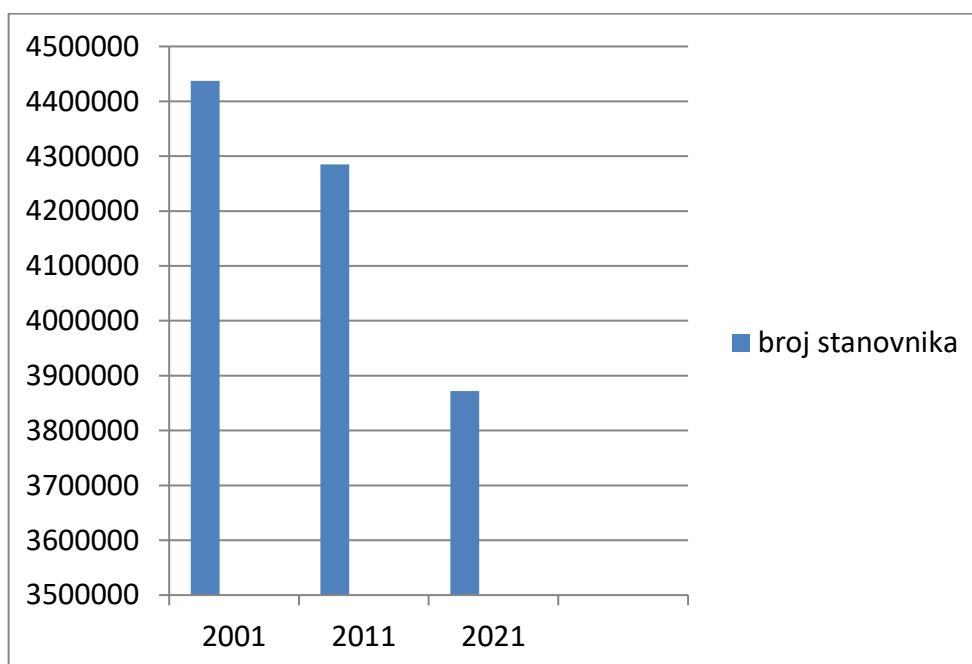
Grafikon iznad prikazuje saldo migracija u razdoblju od 2001.do 2021. godine. Vidi se da je 2021. godine došlo do pada od 126,66% u odnosu na 2001. godinu. Navedeno znači da je tijekom razdoblja od dvadeset godina veći broj iseljenika iz Republike Hrvatske, nego useljenika.

Grafikon 3. Prirodni pad stanovništva RH u razdoblju od 2001.do 2021.godine

Izvor: Izrada autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Grafikon prikazuje prirodni pad stanovništva Republike Hrvatske u razdoblju od 20 godina. On je u razdoblju od 20 godina pao za čak 206,15%. Mnogo je veći broj umrlog stanovništva nego onog koje se rađa što stvara lošu demografsku sliku.

Grafikon 4. Promjena ukupnog broja stanovnika RH u razdoblju od 2001.do 2021.godine

Izvor: izrada autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Na grafikonu broj četiri prikazana je promjena ukupnog broja stanovnika od 2001. do 2021. godine. Broj stanovnika je 2021. u odnosu na 2001. pao za 12,75%. Do pada je došlo dijelom zbog povećanja mortaliteta, a dijelom zbog iseljavanja stanovništva.

3. Utjecaj demografskog kapitala na gospodarstvo

Ekonomski događaji su pod utjecajem faktora na koje mjere ekonomske politike ne mogu djelovati. Te iste mjere ne mogu imati dovoljni značaj za gospodarstvo ako se prije toga ne riješe problemi u kojima samo gospodarstvo djeluje. Jedan od njih su nepovoljna migracijska kretanja koja utječu na ljudski kapital određene zemlje, a posljedično i na kvalitetu radne snage.²² Temeljno pitanje je kako zadržati kvalitetnu radnu snagu ili nadomjestiti gubitak iste zbog iseljavanja. Važno je postojanje svijesti o važnosti koju ljudski kapital ima u suvremenom poslovnom okruženju jer nije moguć gospodarski napredak bez kvalitetnih i kompetentnih ljudi koji imaju kapacitet za stvaranje dodatne vrijednosti.

Negativni migracijski saldo, s kojim se u posljednim godinama suočava Republika Hrvatska, dovodi u pitanje kontinuitet poslovanja mnogih poduzeća. Republiku Hrvatsku uglavnom napušta visokoobrazovana radna snaga koja nije zadovoljna statusom i uvjetima rada. Osim visokoobrazovanih, državu napuštaju i mladi koji su nezaposleni i mladi koji ne vide prosperitet u društvu u smislu kriterija i transparentnosti prilikom zapošljavanja na javnim poslovima. Treća skupina su ljudi koji su jednostavno u potrazi za boljom plaćom te su otišli u države koje su nekoliko sati udaljene od Republike Hrvatske. Nije moguće pratiti tko točno napušta zemlju, tek je moguće pratiti profile ljudi koji odlaze u smislu kojim poslom se bave, a razlog za to je nepostojanje razvijene migracijske strategije i kvalitetnih alata kojima bi barem statistički pratila promjene ljudskog kapitala i radne snage, a koje se događaju zbog iseljavanja stanovništva.

Ljudski kapital se smatra sposobnošću pojedinca da stekne kompetencije uz pomoću kojih će se moći zaposliti i aktivno sudjelovati na tržištu rada. Kao njegova mjera koristi se indeks ljudskog kapitala (engl. Human Capital Index). On obuhvaća nekoliko komponenti i omogućuje poziciranje Republike Hrvatske na karti svijeta prema ljudskom kapitalu.²³ Također određuje razvijenost ljudskog kapitala u pojedinim zemljama. 2013.godine, kada je

²²Knežević, Katavić i Tafra, „Povezanost migracijskih kretanja i ljudskog kapitala u Republici Hrvatskoj“, „Zbornik radovamedunarodneznanstveno-stručnekonferencije "Migracije i identitet: kultura, ekonomija, država", Zagreb, 2020. ,369.

²³Ibid, 372.

i kreiran, sastojao se od četiri komponente: obrazovanje, kvaliteta zdravlja, radna snaga i zaposlenost i poticajno okruženje.

2015. godine uveden je novi i poboljšani metodološki pristup u kojem se indeks sastoji od samo dviju komponenti, a to su učenje i zapošljavanje. Te dvije komponente podijeljene su u pet vertikalnih stupova koji predstavljaju godine života. Prvi stup su osobe mlađe od 15 godina, drugi stup osobe u starosti između 15 i 24 godine, treći stup od 25 do 54 godine, četvrti od 55 do 64 godine, a u peti stup ulaze osobe od 65 godina starosti nadalje. Takva vrsta pristupa omogućuje mjerenje uspješnosti države u razvijanju vještina i kompetencija uz pomoć kojih će se ljudi moći zaposliti. U komponentu učenja ulaze elementi poput pristupa obrazovanju, kvalitete obrazovanja, stečenih znanja i učenja na radnom mjestu, a komponenta zapošljavanja sastoji se od sudjelovanja u gospodarstvu, vještina i ranjivosti.

U razdoblju od 2013. do 2016. godine u Republici Hrvatskoj provedeno je empirijsko istraživanje kojim se nastojala utvrditi veza između migracijskih kretanja i ljudskog kapitala. Dok je 2013. godine Hrvatska bila na 46. mjestu prema indeksu ljudskog kapitala, 2017. godine skočila je na 37. mjesto, a u promatranom razdoblju migracijski saldo bio je negativan i imao je tendenciju rasta. Saldo je 2013. iznosio - 4.884, dok je 2017. godine iznosio -31.799. U istraživanju analizirana su tri najvažnija imigracijska područja Republike Hrvatske, a to su Njemačka, Irska i Austrija. Rezultati su prikazani u tablici u nastavku.

GODINA	MIGRACIJSKI SALDO RH S NJEMAČKOM			MIGRACIJSKI SALDO RH S IRSKOM			MIGRACIJSKI SALDO RH S AUSTRIJOM		
2011.	-382			-10			-336		
2012.	-1.263			2			-329		
2013.	-1.280			-22			-562		
2014.	-6.866			-126			-1.745		
2015.	-10.555			-237			-2.795		
2016.	-17.850			-1.874			-1.631		

Tablica 1. Migracijski saldo Republike Hrvatske i izabраниh zemalja u razdoblju od 2011. do 2016. godine

Izvor: Knežević, Katavić i Tafra, „Povezanost migracijskih kretanja i ljudskog kapitala u Republici Hrvatskoj,“ Zbornik radovamedunarodne znanstveno-stručne konferencije "Migracije i identitet: kultura, ekonomija, država", Zagreb, 2020.

Iz tablice je moguće iščitati kako je prisutan trend porasta negativnog migracijskog salda Republike Hrvatske sa svim trima zemljama. Najnegativniji saldo je zabilježen 2016. godine i to sa Njemačkom (-17.850). Također je vidljivo da se od 2011. do 2016. povećava migracijski saldo što ukazuje na negativni trend iseljavanja hrvatskog stanovništva.

Važnost ljudskog kapitala kao čimbenika rasta i razvoja gospodarstva vrlo je bitna, osobito u današnjem vremenu kad Republika Hrvatska bilježi negativne migracijske i demografske trendove. Također, ne postoji jasna vizija o zaustavljanju negativnog trenda, a ni o preokretanju. Problem je nepostojanje jasne migracijske strategije koja bi pomogla u identificiranju strukture stanovništva koje iseljava, kao i strukture stanovništva koje useljava što bi omogućilo praćenje promjena u ljudskom kapitalu. Jedan od ciljeva Nacionalne razvojne strategije je veća zaposlenost što bi omogućilo veći gospodarski rast.²⁴ Jedna od mjera je uvođenje očinskog dopusta, kako bi se žene mogle ranije vratiti svojim poslovnim obavezama. Također će se raditi na smanjenju gubitka dohotka roditelja tijekom roditeljskih dopusta. Također se planira povećanje dostupnosti društvene infrastrukture u pogledu vrtića i sportsko – rekreativnih objekata. Nastavit će se s mjerama stambenog zbrinjavanja na potpomognutim područjima kako bi se zadržale obitelji koje tamo žive generacijama, a ujedno i vratile one obitelji koje su iselile iz raznih razloga. Prioriteti su također orijentirani i na mjere kojima će se omogućiti pomoć obiteljima koje nisu kreditno sposobne za adekvatno stanovanje. Jedna od politika unutar strategije također je orijentirana i jačanju veza s Hrvatima koji žive izvan Hrvatske što bi potencijalno moglo rezultirati njihovim povratkom. Potrebno je usmjeriti se na ubrzanje gospodarskog rasta i razvoja, povećanje društvene uključenosti i pravednosti te stvaranje povoljnog okruženja za snažniji doprinos dijaspori gospodarskom i demografskom potencijalu Hrvatske. Radit će se na poučavanju hrvatskog jezika i kulture Hrvatima u dijaspori te na pojednostavljenju postupka dobivanja hrvatskog državljanstva.

Također, na samo gospodarstvo utječu i strukture stanovništva te će se one analizirati u nastavku.

²⁴ Nacionalna razvojna strategija, Nacrt prijedloga razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine

3.1. Dobno-spolna struktura stanovništva od 2001. do 2021. godine

Dobno – spolna struktura stanovništva općenito je najvažnija demografska struktura. Ona predstavlja demografski okvir za formiranje reprodukcijanskog (vitalnog) i radno – aktivnog (radne snage) potencijala populacije te tendencije njezinog razvoja izravno determiniraju prirodno i mehaničko kretanje stanovništva i demografsku dinamiku određenog područja.²⁵

Proces koji ima najteže posljedice za demografski i društveno – gospodarski razvoj jest starenje stanovništva i visok stupanj ostarjelosti ukupnog stanovništva. Ne stari samo ukupno stanovništvo, već i pojedini funkcionalni dobni kontingenti kao što su stanovništvo u radno – aktivnoj dobi, fertilni kontingent stanovništva i slično.

U posljednjem međupopisnom razdoblju (2001. – 2011.) došlo je do osjetnog smanjenja udjela mladog stanovništva, a samim time i njihovog broja jer je zabilježeno smanjenje ukupnog broja stanovnika uz povećanje udjela starog stanovništva.²⁶ Prema popisu 2001. godine udjel mladih od 0 do 14 godina u Republici Hrvatskoj iznosio je 17,1% dok je 2011. godine iznosio 15,2%. Udjel mladih od 0 do 19 godina 2001. iznosio je 23,8%, a 2011. godine 20,9%. S druge strane, udjel starih 60 i više godina 2001. iznosio je 21,6% dok je 2011. godine iznosio 24,1%. Udjel starih od 65 godina nadalje 2001. iznosio je 15,7%, a 2011. je iznosio 17,7%. Prosječna životna dob, odnosno starost stanovništva Hrvatske je u konstantnom porastu. Ona je 2001. godine iznosila 39,3 godina, a 2011. je porasla na 41,7 godina.

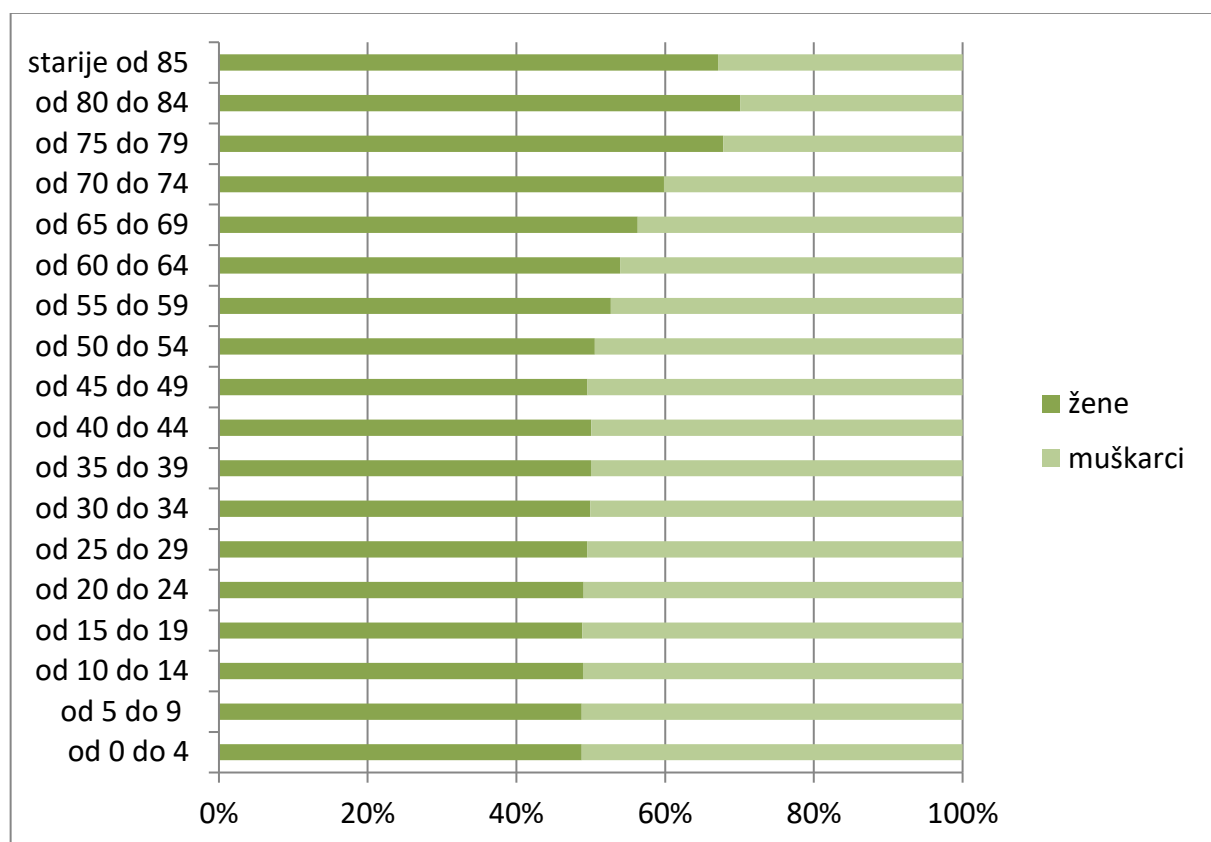
Prema posljednjem popisu, odnosno 2021. godine, udio stanovništva u dobi od 0 do 14 godina iznosio je 14,27%, dok je udio stanovništva u dobi od 65 i više godina iznosio 22,45%, što znači da se nastavlja trend starenja stanovništva. Također, prosječna starost stanovništva prema posljednjem popisu iznosi 44,3 godine.

Spolna struktura stanovništva prema popisu stanovništva 2001. činila je 2,135.900, odnosno 48,13% muškaraca te 2,301.560, odnosno 51,87% žena. 2011. godine u Republici Hrvatskoj živjelo je 2,066.335 muškaraca, odnosno 48,22% te 2,218.554, odnosno 51,78% žena. Prema posljednjem popisu 2021. godine stanovništvo Republike Hrvatske činilo je 1,865.129 (48,17%) muškaraca te 2,006.704 (51,83%) žena. Struktura prema spolu nije se

²⁵Pokos, “Dobno-spolna struktura stanovništva Hrvatske 2001. godine po narodnoj pripadnosti” sažetak 14. ožujak 2023.

²⁶Nejašmić, Toskić, “Starenje stanovništva u Hrvatskoj - sadašnje stanje i perspektive”, 92. 14. ožujka 2023.

izrazito mijenjala u međupopisnim razdobljima te je u zadnjih dvadesetak godina žensko stanovništvo Republike Hrvatske većinsko²⁷.

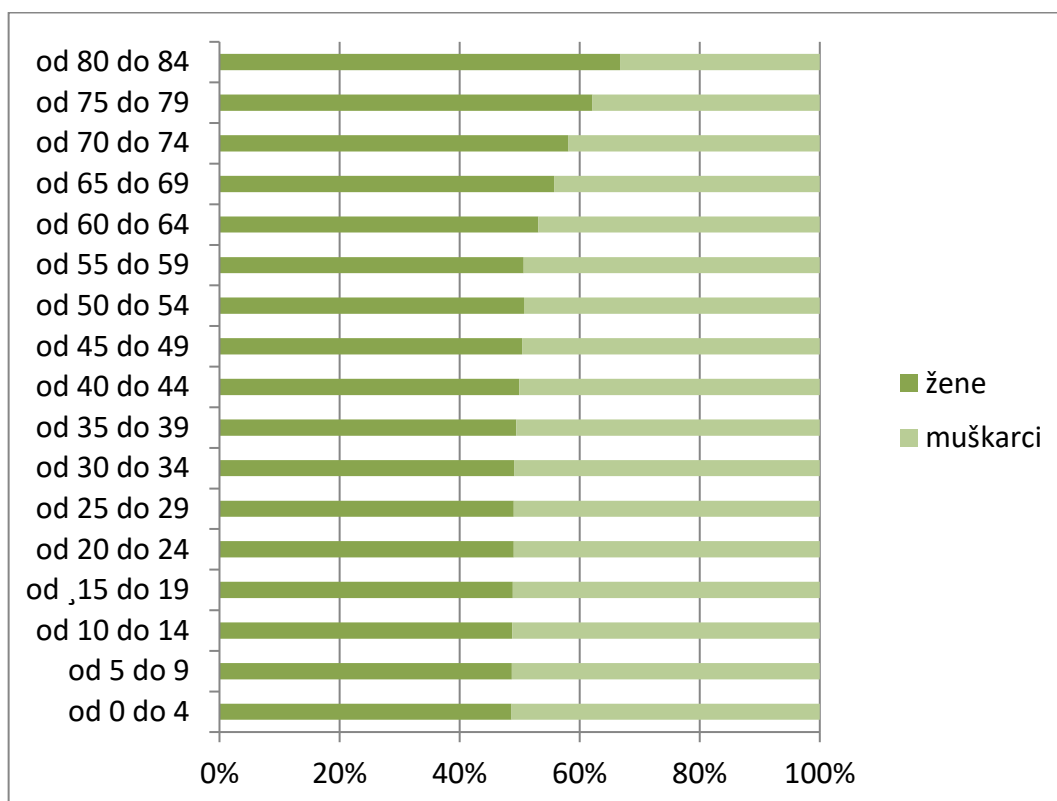

Grafikon 5. Dobno – spolna struktura stanovništva 2001.

Izvor: izrada autorice prema Nejašmić, Toskić, „Starenje stanovništva u Hrvatskoj, sadašnje stanje i perspektive, *Hrvatski geografski glasnik*, 75 (2013), 1; 89-110 (međunarodna recenzija, članak, znanstveni)“, 2013.

Grafikon prikazuje koliki je udio žena i muškaraca u pojedinoj dobnoj skupini. Može se zaključiti da je 2001. godine kod mlađih dobničkih skupina bio veći udio muškog stanovništva, dok je kod starijih dobničkih skupina veći udio žena. Udjeli imaju smisla jer žene imaju duži životni vijek.

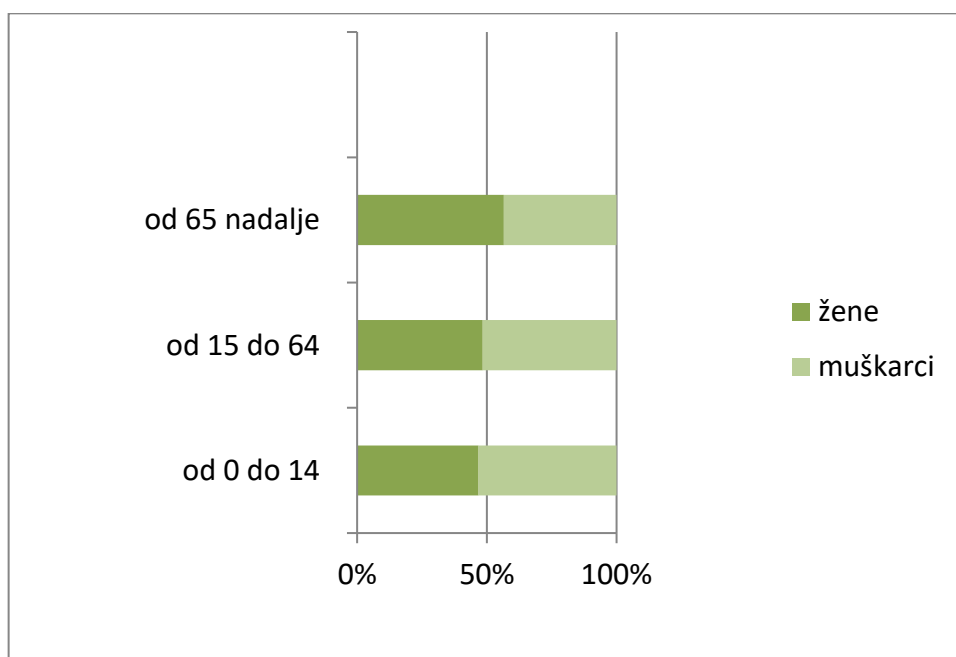
²⁷ Državni zavod za statistiku, Konačni rezultati 2021. 15. ožujka 2023.

Grafikon 6. Dobno – spolna struktura stanovništva 2011.

Izvor: izrada autorice prema Nejašmić, Toskić, „Starenje stanovništva u Hrvatskoj, sadašnje stanje i perspektive“

Situacija je 2011. godine bila slična onoj 2001. godine. U mlađim dobnim skupinama muško stanovništvo je zastupljenije, dok je u starijim dobnim skupinama stanje obrnuto.

Grafikon 7. Dobno – spolna struktura stanovništva 2021.

Izvor: izrada autorice prema Nejašmić, Toskić, „Starenje stanovništva u Hrvatskoj, sadašnje stanje i perspektive“

Prema posljednjem popisu stanovništva (2021.) u mlađim dobnim skupinama ponovno dominira muško pučanstvo, dok je žensko zastupljenije u starijoj životnoj dobi.

Na temelju provedene analize dobnog – spolne strukture može se zaključiti da postoji poveznica između dominacije ženskog pučanstva u Republici Hrvatskoj i starenja stanovništva, a to se vidi i prema samim grafikonima jer je vidljivo da žensko pučanstvo dominira u starijoj životnoj dobi.

3.2. Obrazovna struktura stanovništva od 2001. do 2021. godine

Struktura stanovništva koja je također vrlo važna u samoj demografiji jest obrazovna struktura stanovništva. Obrazovanje kao takvo važno je za sam društveni razvoj. Ono predstavlja pogon za društvene, gospodarske i druge promjene te napredak zemlje. S druge strane, što je neko društvo i gospodarstvo razvijenije, to će biti razvijenije obrazovanje tako da su obrazovanje i razvijeno društvo u bliskoj vezi i utječu jedno na drugo. Republika Hrvatska nastoji pratiti ostale članice Europske unije pa je i svoje obrazovne standarde izjednačila europskim. Cilj je povećati obrazovnu razinu hrvatskog stanovništva te smanjiti obrazovnu razliku između istog te se također nastoji promijeniti obrazovanje kao društveni sustav uz obrazovanje odraslih.

U Republici Hrvatskoj 2001. godine bez ikakve škole bilo je 493.645 stanovnika. Osnovnu školu završilo je 807.702 stanovnika, srednju školu 1,733.198 stanovnika, a fakultet 287.867 stanovnika.

2011. godine bez škole bilo je 62.092 stanovnika, osnovnu školu završilo je 773.489 stanovnika, srednju školu 1,911.815 stanovnika, a fakultet 583.531 stanovnika.

Situacija je 2021. godine bila sljedeća: osnovnoškolaca je bilo 310.076, srednjoškolaca 144.812, a visokoobrazovanih 155.627.

RAZINA OBRAZOVANJA	2001.	2011.	2021.
OSNOVNA ŠKOLA	807.702	773.489	310.076

SREDNJA ŠKOLA	1,733.198	1,911.815	144.812
VISOKO OBRAZOVANJE	287.867	583.531	155.627

Tablica 2. Obrazovna struktura stanovništva od 2001. do 2021.

Izvor: Državni zavod za statistiku

Iz tablice je vidljivo da je najveći broj osnovnoškolaca bio 2001. godine te je on i više nego duplo veći u usporedbi s posljednjim popisom stanovništva. Najviše srednjoškolaca bilo je 2011. godine, a iste godine bio je i najveći broj visokoobrazovanih. Iako se u posljednjim godinama više mladih odlučuje na visoko obrazovanje, brojka iz zadnjeg popisa je mnogo manja zbog sveukupnog smanjenja broja stanovnika.

3.3. Nacionalna struktura stanovništva od 2001. do 2021. godine

U Republici Hrvatskoj registrirane su 22 nacionalne manjine, a to su: Srbi, Česi, Slovaci, Talijani, Mađari, Židovi, Nijemci, Austrijanci, Ukrajinci, Rusi, Bošnjaci, Slovenci, Crnogorci, Makedonci, Bugari, Poljaci, Romi, Rumunji, Turci, Rusini, Vlasi, Albanci i drugi. Oni su ravnopravni stanovnici Republike Hrvatske s stanovnicima hrvatske narodnosti te ostvaruju nacionalna prava u skladu s demokratskim normama OUN-a i zemalja slobodnog svijeta. U duhu tolerancije i pluralizma te uvažavanjem raznolikosti na kulturnom i društvenom planu Vlada Republike Hrvatske unaprjeđuje postojeću razinu zaštite prava nacionalnih manjina. Politika zaštite prava nacionalnih manjina provodi se u suradnji s predstavnicima nacionalnih manjina i njihovim zastupnicima u Hrvatskome saboru s ciljem jačanja doprinosa nacionalnih manjina razvoju hrvatskog društva.²⁸

2001. godine na području Republike Hrvatske živjelo je 331.383 pripadnika nacionalne manjine.²⁹ Od toga 15.082 Albanaca, 247 Austrijanaca, 20.755 Bošnjaka, 331 Bugara, 4.926 Crnogoraca, 10.510 Čeha, 16.595 Mađara, 4.270 Makedonaca, 2.902 Nijemaca, 267 Poljaka, 9.463 Roma, 475 Rumunja, 906 Rusa, 2.337 Rusina, 4.712 Slovaka, 13.173 Slovenaca,

²⁸Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj 16. ožujak 2023.

²⁹Stanovništvo prema narodnosti, gradovima i općinama 2001

201.631 Srba, 19.636 Talijana, 300 Turaka, 1.977 Ukrajinaca, 12 Vlaha, 576 Židova. 21.801 osoba spadaju pod ostale nacionalne manjine, a nepoznate narodnosti je 17.975 osoba.

Prema popisu 2011. stanovništvo Republike Hrvatske činilo je 17.513 Albanaca, 297 Austrijanaca, 31.479 Bošnjaka, 350 Bugara, 4.517 Crnogoraca, 9.641 Čeha, 14.048 Mađara, 4.138 Makedonaca, 2.965 Nijemaca, 672 Poljaka, 16.975 Roma, 435 Rumunja, 1.279 Rusa, 1.936 Rusina, 4.753 Slovaka, 10.517 Slovenaca, 186.633 Srba, 17.807 Talijana, 367 Turaka, 1.878 Ukrajinaca, 29 Vlaha, 509 Židova. Ostale manjine čini 18.965 osoba, nisu se izjasnile 26.763 osobe, a nepoznate narodnosti je 8.877 osoba.

Posljednji popis, 2021. godine pokazao je da u Republici Hrvatskoj živi 3,547.614 Hrvata, a ostatak čine nacionalne manjine, odnosno 13.817 Albanaca, 365 Austrijanaca, 24.131 Bošnjaka, 262 Bugara, 3.127 Crnogoraca, 7.862 Čeha, 10.315 Mađara, 3.555 Makedonaca, 3.034 Nijemaca, 657 Poljaka, 17.980 Roma, 337 Rumunja, 1.481 Rusa, 1.343 Rusina, 3.688 Slovaka, 7.729 Slovenaca, 123.892 Srba, 13.763 Talijana, 404 Turaka, 1.905 Ukrajinaca, 22 Vlaha, 410 Židova. U ostale nacionalne manjine spada 22.178 osoba, 22.388 osoba nije se izjasnilo, a nepoznate narodnosti su 26.862 osobe.

3.4. Vjerska struktura stanovništva od 2001. do 2021. godine

Vjerska struktura stanovništva Republike Hrvatske nije toliko relevantna u pogledu utjecaja na gospodarstvo, no bez obzira na to u ovom poglavlju se prikazuje i promjena vjerske strukture u RH u razdoblju od posljednjih dvadeset godina.

Od religija, odnosno vjeroispovijesti u Republici Hrvatskoj zastupljeni su katolici, pravoslavci, protestanti, ostali kršćani, muslimani, židovi, istočne religije, ostale religije, pokreti i svjetonazori, agnostici i skeptici, nevjernici i ateisti. Postoji i dio stanovništva koji se religijski ne izjašnjava te čija religija nije poznata.

U 2001. godini prema popisu stanovništva Republika Hrvatska brojala je 3,903.551 katolika, 195.969 pravoslavaca, 11.824 protestanta, 10.569 ostalih kršćana, 56.777 muslimana, 495 židova, 969 pripadnika istočnih religija, 524 pripadnika ostalih religija, pokreta i svjetonazora, 1.547 agnostika i skeptika. 98.376 stanovnika nisu vjernici, odnosno ateisti su, 130.985 njih ne ispovijeda nikakvu vjeru, a religija je nepoznata za 25.874 osobe.

2011. godine katolika je bilo 3,967.143, pravoslavaca 190.143, protestanata 14.653, ostalih kršćana 12.961, muslimana 62.977, židova 536, pripadnika istočnih religija 2.550, pripadnika ostalih religija, pokreta i svjetonazora 2.555, agnostika i skeptika 32.518. Kao nevjernici, odnosno ateisti izjasnilo se 163.375 osoba, dok se religijski ne izjašnjava 93.018 osoba. Podaci o religiji nepoznati su za 12.460 osoba.

Popisom stanovništva 2021. godine Republika Hrvatska imala je 3,057.735 katolika, 128.395 pravoslavaca, 9.956 protestanata, 186.960 ostalih kršćana, 50.981 muslimana, 573 židova, 3.392 pripadnika istočnih religija, 37.066 pripadnika ostalih religija, pokreta i svjetonazora, 64.961 agnostika i skeptika. Nevjernika, odnosno ateista bilo je 182.188 stanovnika, 66.581 stanovnik nije izjasnio nijednu vjeru, a podaci su nepoznati za 83.045 osoba.

3.5. Radno – aktivno stanovništvo Republike Hrvatske u razdoblju od 2001. do 2021. godine

Jedan od najčešće primjenjivanih pokazatelja promjena u ekonomskoj strukturi stanovništva, ali i u gospodarskom razvoju zemlje jest opća stopa aktivnosti ukupnog stanovništva, odnosno udio ekonomski aktivnog u ukupnom stanovništvu. Drugi pokazatelj je specifična stopa aktivnosti muškaraca i žena. Koliko su demografska i društveno – gospodarska gibanja međusobno ovisna najbolje pokazuju značajke ekonomske strukture stanovništva, što je najpouzdaniji pokazatelj razvijenosti prostora.

2001. godine od ukupno 4,437.460 stanovnika Republike Hrvatske, 1,952.619 stanovnika bilo je radno aktivno, što je 44% ukupnog stanovništva. Od toga, 1,085.137 je bilo muškaraca (55%) te 867.482 žena (45%). Razlozi razlike su obrazovanje (više je visokoobrazovanih žena nego muškaraca) te obaveze izvan posla (obitelj, skrb o djeci i roditeljima).

Stanovništvo se također dijeli na ono koje ima osobne prihode (umirovljenici, primatelji socijalne pomoći, stipendisti te ekonomski neovisne osobe koje ne traže posao kao što su iznajmljivači) te na uzdržavane osobe (osobe bez vlastitih prihoda, djeca mlađa od 14 godina, kućanice, osobe koje se pripremaju za određeno zanimanje u budućnosti, osobe koje se školuju na teret roditelja ili neke druge osobe te osobe nesposobne za rad i bolesne osobe).

Kretanje obaju skupina ovisi o dobnoj strukturi stanovništva te stoga vrijedi pravilo – što je veći udio mladog stanovništva, niži je udio osoba s osobnim prihodom, ali je viši udio uzdržavanog stanovništva. 2001. godine 754.634 osobe (17,0%) bilo je u starosti od 0 do 14 godina, 2,969.981 osoba (66,9%) u starosti od 15 do 64 godine te 693.540 osoba (15,6%) u starosti od 65 godina i više.

U kontekstu prethodno spominjanih podjela, 2001. godine 1,147.554 osobe (25,9%) imale su osobne prihode, od toga 499.251 muškaraca (44%) te 648.303 žene (56%), a 1,337.287 osoba (30,1%) bilo je uzdržavano, od čega 551.512 muškaraca (41%) te 785.775 žena (59%).

2011. godine Republika Hrvatska brojala je 4,284.889 stanovnika, od čega je aktivnog stanovništva bilo 1,796.149, odnosno 41,9%. Od toga je bilo 968.926 muškaraca, odnosno 53,95% te 827.413 žena, odnosno 46,07%.

Iste godine 652.428 osoba (15,2%) bilo je u starost od 0 do 14 godina, 2,873.828 osoba, odnosno 67,1% u starosti od 15 do 64 godine te 758.633 osobe (17,7%) starosti od 65 godina nadalje.

Od toga, osobne prihode imale su 1,292.954 osobe (30,2%), a uzdržavano je bilo 1,195.596 osoba, što u postocima iznosi 27,9%. Osobne prihode imalo je 595.022 muškaraca (46%) te 697.932 žene (54%), a uzdržavano je bilo 502.387 muškaraca, odnosno 43% te 693.209 žena, odnosno 57%.

Zadnji popis 2021. godine govori da je u Republici Hrvatskoj bilo 3,508.000 radno sposobnog stanovništva, od čega je aktivno bilo 1,816.000 osoba od čega 1,687.000 zaposlenih te 138.000 nezaposlenih osoba.³⁰ Neaktivno je bilo 1,692.000 stanovnika. U postocima, 46% aktivnog stanovništva, u ukupnom broju aktivnih 92% zaposlenih te 8% nezaposlenih.

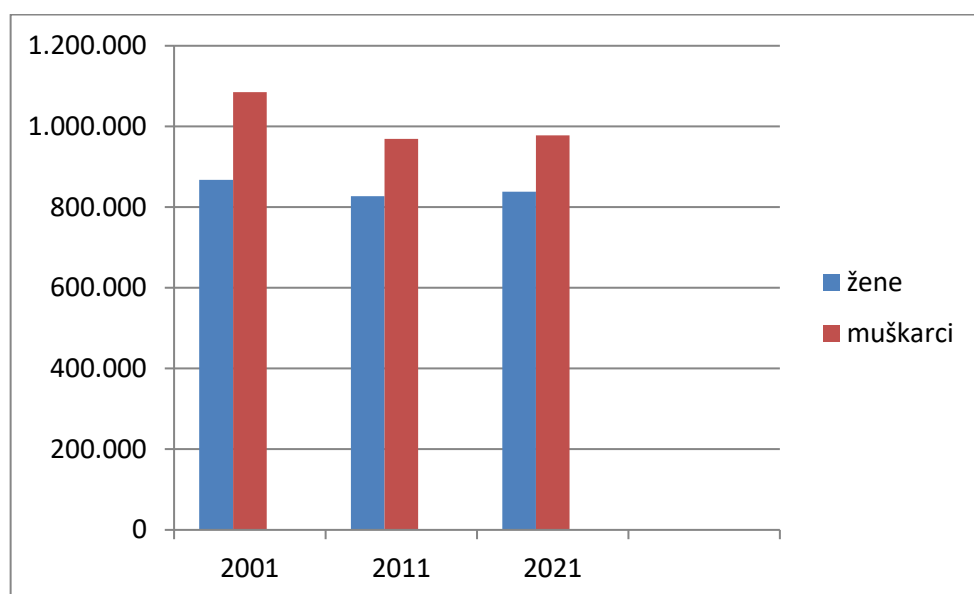
Radno sposobnih muškaraca bilo je 1,678.000, od čega 978.000 aktivnih (58,3%), odnosno 907.000 zaposlenih (93%) te 71.000 nezaposlenih (7%). Radno sposobnih žena bilo je 1,830.000, aktivno 838.000 (45,8%), od čega 771.000 zaposlenih (92%) te 67.000 nezaposlenih (8%). Neaktivno stanovništvo činilo je 700.000 muškaraca te 992.000 žena.

Prema dobnim skupinama, aktivno stanovništvo u dobi od 15 do 24 godine činilo je 142.000 osoba (3%), od čega je bilo 111.000 zaposlenih (78%) te 31.000 nezaposlenih (21%). Neaktivnih je bilo 289.000. U dobi od 25 do 49 godina bilo je 1,128.000 aktivnih

³⁰Državni zavod za statistiku, Aktivno stanovništvo u Republici Hrvatskoj u 2021.-Prosjeak godine 17.ožujak 2023.

stanovnika (62%), od čega 1,048.000 zaposlenih (92%) te 80.000 nezaposlenih (8%). Neaktivnih je bilo 164.000. U dobi od 50 do 64 godine bilo je 515.000 aktivnih osoba (28%), od čega 490.000 zaposlenih (95%) te 25.000 nezaposlenih (5%). Neaktivno je bilo 362.000 stanovnika. Broj aktivnog stanovništva u dobi od 65 godina starosti nadalje iznosio je 31.000 (1%), od čega je bilo 29.000 (93%) zaposlenih te 2.000 nezaposlenih (8%). Neaktivno je bilo 877.000 osoba.³¹

Demografski činitelj od vrlo velikog značaja za ekonomsku aktivnost stanovništva je dobna struktura te je ona čimbenik brojnosti radne snage, odnosno stope aktivnosti stanovništva. Na pad udjela aktivnog stanovništva utječu socioekonomski čimbenici poput deagrarijacije (transfer stanovništva iz poljoprivrednih u nepoljoprivredne aktivnosti), emigracija stanovništva u pretežno radnosposobnoj dobi, procesa starenja stanovništva, te obuhvata stanovništva mirovinskim osiguranjem što povećava udio stanovništva s osobnim prihodima, školovanja većeg dijela mladeži, duljeg trajanja školovanja što smanjuje priljev stanovnika u radnoaktivni kontingent i slično.³²

Grafikon 8. Aktivno stanovništvo Republike Hrvatske
Izvor: izrada autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku

³¹Državni zavod za statistiku, Aktivno stanovništvo u Republici Hrvatskoj u 2021.-Prosjeak godine 17.ožujak 2023.

³²Pokos, Peračković, „Promjene u strukturi radno aktivnog stanovništva Hrvatske od 1971.do 2011.“

4. Kretanje demografskog kapitala – projekcije do 2051. godine i rezultati anketnog ispitivanja

Od popisa 1961. godine, u Hrvatskoj činitelji ukupne i prirodne depopulacije imaju sve snažniji utjecaj. Od sredine 60-ih do prve polovice 70-ih godina prošlog stoljeća oko 300.000 osoba iselilo je na privremeni rad u inozemstvo. Projekcije stanovništva bitne su za oblikovanje gospodarske, socijalne, obrazovne i drugih makroekonomskih politika. Tim projekcijama osigurava se prilagodljivost društva demografskim promjenama. U navedenim politikama broj stanovnika nije jedina bitna odrednica, već i dobni sastav.³³

Prema projekciji broja stanovnika do 2051. godine, Republika Hrvatska je 2021. (kad je proveden zadnji popis stanovništva), trebala imati 4,151.550 stanovnika. Također, što se tiče dobne strukture stanovništva, projicirano je da će u Republici Hrvatskoj biti 15% stanovništva u starosti od 0 do 14 godina života, 67% u starosti od 15 do 64 godine te 18% u starosti od 65 godina nadalje. Isto tako, svakim popisom do 2051. godine, broj stanovnika bi se smanjivao za 200.000 do 300.000. Očekuje se smanjenje broja mladih (0 do 14) za 35,5% te u ukupnom stanovništvu za 12%. Smanjit će se i broj stanovnika u radnom kontingentu (15 do 64) za 31,5% te u ukupnom udjelu za 57%. S druge strane, broj starog stanovništva (65 nadalje) će porasti za 40,8% te u ukupnom udjelu za 31% do 2051. godine.

Ukupno stanovništvo se smanjuje zbog smanjenja broja mladog i stanovništva u radno sposobnoj dobi. Bez rasta standarda u zadovoljavanju elementarnih potreba umirovljeničke populacije rast će javni rashodi, jer zbog dugoročnog opadanja fertiliteta naraštaji koji ulaze u umirovljeničku dob uvijek su brojniji u odnosu na naraštaje koji pristižu u radnu dob.³⁴ Negativni demografski trendovi u Republici Hrvatskoj ne mogu se zaustaviti i okrenuti u pozitivne bez dugoročne intervencije države, sve od lokalne zajednice pa do središnjih državnih institucija. Nepovoljni demografski trendovi mogu se u dugom roku preokrenuti u povoljne nizom međusobno koordiniranih mjera pronatalitetne i redistributivne populacijske politike.

Usporedno s projekcijom, stvarno stanje je 2021. godine bilo 3,871.833 stanovnika, što je još veći pad od onog predviđenog projekcijom. 14,27% stanovništva je bilo u dobi od 0

³³Akrap, "Demografski sloj Hrvatske: Hrvatska do 2051.", 860. 2. svibnja 2023.

³⁴Akrap, "Demografski sloj Hrvatske: Hrvatska do 2051.", 864. 2. svibnja 2023.

do 14 godina života, 63,28% u dobi od 15 do 64 godina, a 22,45% u starosti od 65 godina nadalje. Stvarni pokazatelji su gori od projiciranih.

U nastavku slijede rezultati anketnog ispitivanja koje je provedeno u svrhu utvrđivanja zadovoljstva punoljetnog stanovništva općim stanjem u Republici Hrvatskoj te namjera iseljavanja ili već realiziranog iseljavanja u inozemstvo.

U anketnom ispitivanju sudjelovale su 94 punoljetne osobe koje imaju prebivalište u Republici Hrvatskoj ili su iselile u inozemstvo, a ranije su imale prebivalište u Republici Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno u razdoblju od ožujka do svibnja 2023. godine putem anketnog upitnika distribuiranog na društvenim medijima.

Uvodni dio anketnog upitnika – sociodemografska pitanja

76 ispitanika (80,9%) je ženskog spola, 16 ispitanika (17%) muškog, a dva ispitanika (2,1%) nisu se htjela izjasniti po pitanju spola.

50 ispitanika (53,2%) je u dobi od 18 do 24 godine, 23 ispitanika (24,5%) u dobi od 25 do 29 godina, šest ispitanika (6,4%) u dobi od 30 do 39 godina, devet ispitanika (9,6%) u dobi od 40 do 49 godina, četiri ispitanika (4,3%) u dobi od 50 do 59 godina te dva ispitanika (2,1%) u dobi od 60 godina i više.

Ženski spol	Muški spol	Neizjašnjeno
76 (80,9%)	16 (17%)	2 (2,1%)

Tablica 3. Ispitanici prema spolu

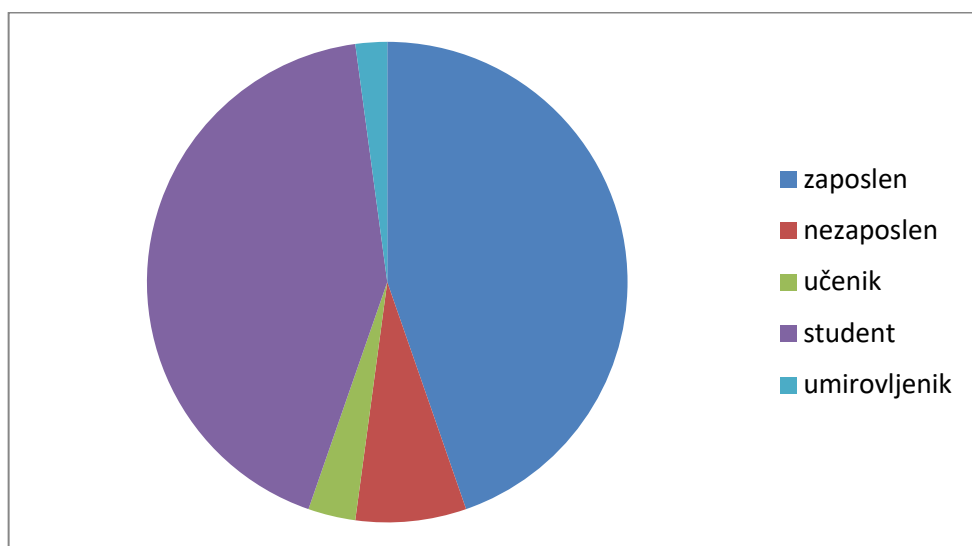
Izvor: anketno ispitivanje autora

18 do 24	25 do 29	30 do 39	40 do 49	50 do 59	60 i više
50 (53,2%)	23 (24,5%)	6 (6,4%)	9 (9,6%)	4 (4,3%)	2 (2,1%)

Tablica 4. Ispitanici prema dobi

Izvor: anketno ispitivanje autora

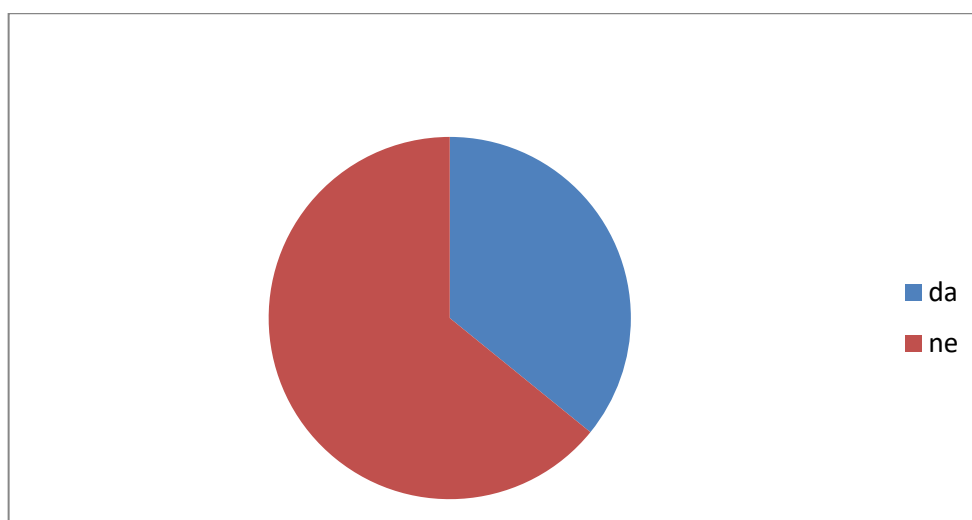
Najveći dio ispitanika je zaposlen (42 ispitanika, odnosno 44,7%), potom slijede studenti (njih je 40, odnosno 42,6%), nezaposlenih je sedam (7,4%), tri su učenika (3,2%) te dva umirovljenika (2,1%).

Grafikon 9. Socioprofesionalni status ispitanika

Izvor: anketno ispitivanje autora

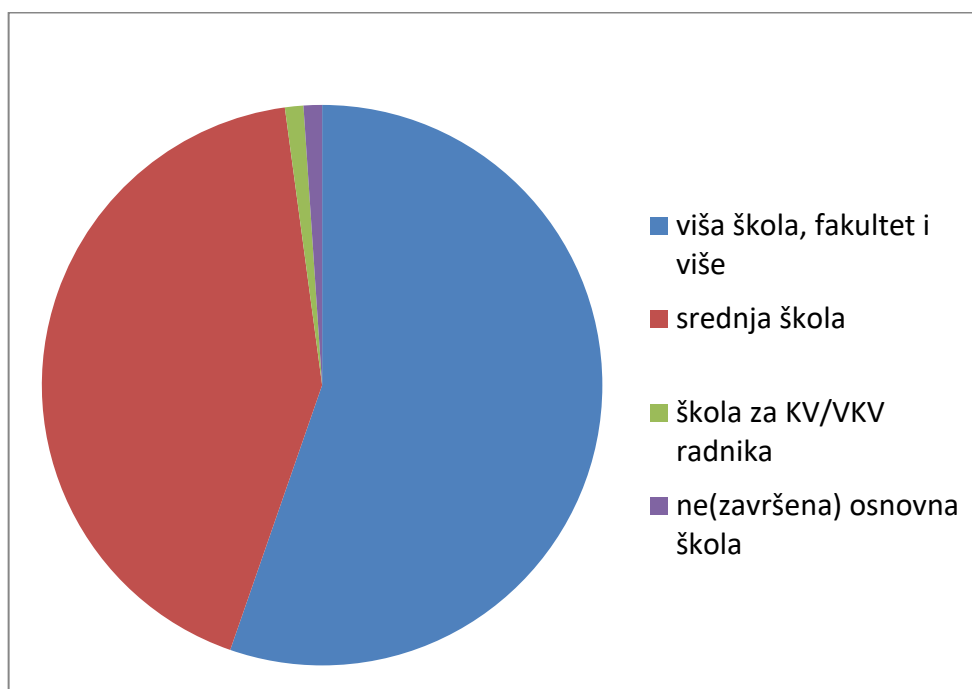
Od 94 ispitanika, 53 su se izjasnila o svom zaposlenju, od čega samo 19 osoba (35,8%) radi u struci, a preostalih 34 (64,2%) ne radi u struci.

Grafikon 10. Rad u struci

Izvor: anketno ispitivanje autora

Najveći broj ispitanika (52, odnosno 55,3%) završio je višu školu, fakultet ili više obrazovanje, 40 ispitanika (42,6%) završilo je srednju školu, jedan ispitanik (1,1%) označio je da je završio školu za KV/VKV radnika, a jedan (1,1%) nema završenu osnovnu školu.

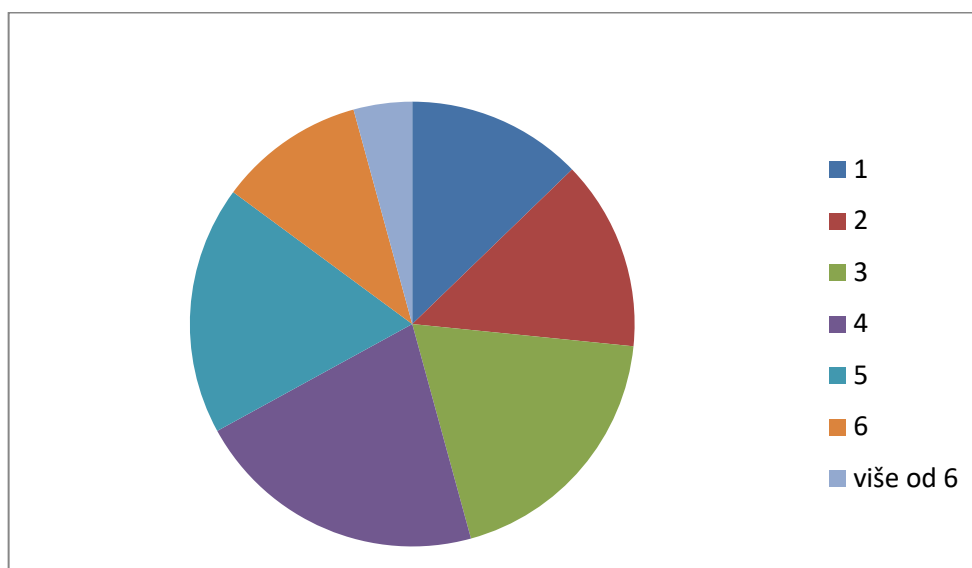
Grafikon 11. Postignuti stupanj obrazovanja
Izvor: anketno ispitivanje autora

U malom gradu (naselje koje ima status i obilježja grada, a broji manje od 10.000 do 15.000 stanovnika) rođeno je 45 ispitanika (47,9%), u velikom gradu (naselje koje ima status i obilježja grada, a broji više od 100.000 stanovnika) 29 ispitanika (30,9%) te 20 ispitanika (21,3%) na selu, a od toga ih danas u malom gradu stanuje 19, odnosno 20,2%, u velikom gradu 22 (23,4%) te na selu 53 (56,4%).

Čak 57 ispitanika (60,6%) ima prebivalište u Sjevernoj Hrvatskoj, 12 ispitanika (12,8%) u Središnjoj Hrvatskoj, 8 (8,5%) u Istri i Primorju, osam (8,5%) u Istočnoj Hrvatskoj, sedam (7,4%) u Zagrebu te dvoje (2,1%) u Dalmaciji.

74 ispitanika (78,7%) je neoženjeno, odnosno neudano, u braku je 16 ispitanika, odnosno 17%, tri ispitanika (3,2%) nisu se htjela izjasniti, a jedan ispitanik (1,1%) je udovac ili udovica.

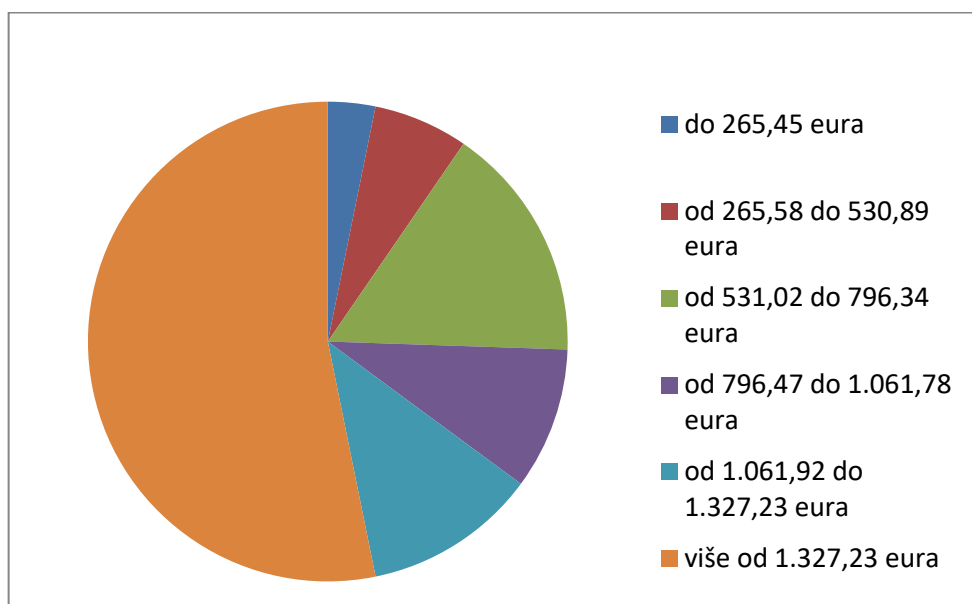
Najveći broj kućanstava, odnosno njih 20 ima četiri člana (21,3%), nakon toga 18 kućanstava ima tri člana (19,1%), potom slijedi 17 kućanstava s pet članova (18,1%), 13 kućanstava s dva člana (13,8%), 12 kućanstava s jednim članom (12,8%), 10 kućanstava s šest članova (10,6%) te četiri kućanstva koja imaju više od šest članova (4,3%).

Grafikon 12. Broj članova kućanstva

Izvor: anketno ispitivanje autora

Kod pitanja o mjesečnim primanjima kućanstva, tri ispitanika (3,2%) primaju do 265,45 eura (u kunama 2.000,03), šest ispitanika (6,4%) ima mjesečna primanja od 265,58 do 530,89 eura, odnosno od 2.001,01 do 3.999,99 kuna. 15 ispitanika (16%) izjavilo je da njihova mjesečna primanja iznose od 531,02 do 796,34 eura, odnosno od 4.000,97 do 6.000,02 kuna. Devet osoba (9,6%) mjesečno prima od 796,47 do 1.061,78 eura (6.001,00 do 7.999,98 kuna). 11 ispitanika (11,7%) ima primanja od 1.061,92 do 1.327,23 eura, odnosno od 8.001,04 do 10.000,01 kuna. Najveći broj ispitanika (50, odnosno 53,2%) ima mjesečna primanja veća od 1.327,23 eura, odnosno 10.000,01 kuna.

Grafikon 13. Mjesečna primanja
Izvor: anketno ispitivanje autora

Drugi dio anketnog upitnika - pitanja o zadovoljstvu životom u Republici Hrvatskoj

Svojim životom je u potpunosti zadovoljno devet ispitanika (9,6%), samo zadovoljno 28 ispitanika, odnosno 29,8%. 38 ispitanika (40,4%) nije ni zadovoljno ni nezadovoljno, nezadovoljno je 17 ispitanika, odnosno 18,1%, a u potpunosti nezadovoljno dvoje ispitanika, odnosno 2,1%.

Iduće pitanje odnosilo se na odrednice života u Republici Hrvatskoj te su ispitanici morali označiti u kojoj mjeri su zadovoljni pojedinom odrednicom. 1 označava najmanju, a 5 najveću mjeru zadovoljstva.

1. Uvjeti stanovanja

Pet ispitanika je izjavilo da je u najmanjoj mogućoj mjeri zadovoljno uvjetima stanovanja u Hrvatskoj, deset ispitanika je nezadovoljno uvjetima stanovanja, 28 ispitanika nije ni zadovoljno ni nezadovoljno, 28 ispitanika je zadovoljno, a 23 ispitanika su u najvećoj mogućoj mjeri zadovoljni uvjetima stanovanja u Republici Hrvatskoj.

2. Mjesto stanovanja

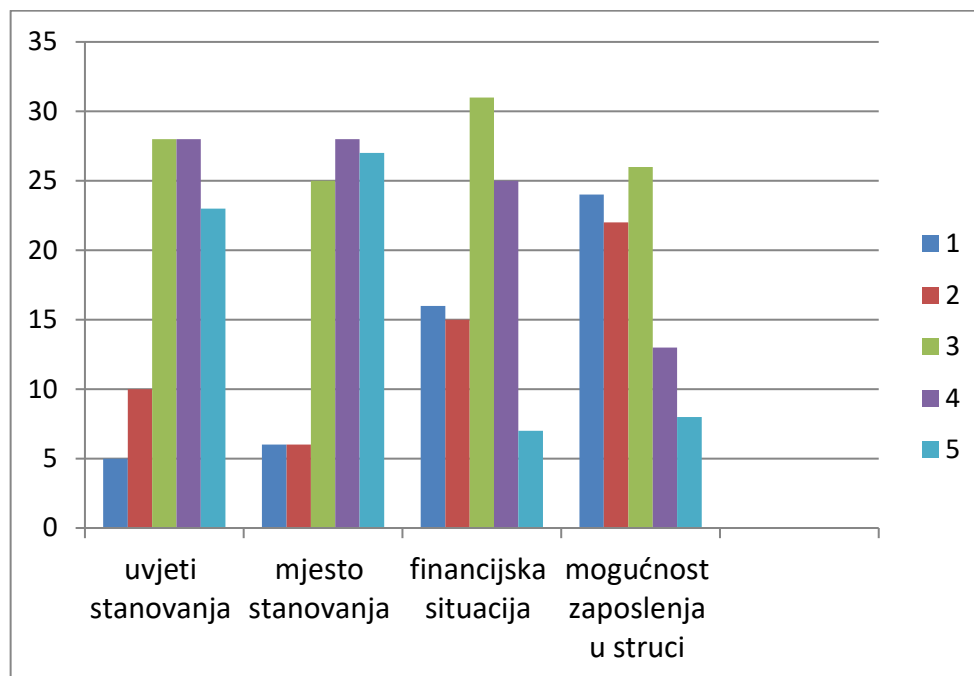
Šest ispitanika u najmanjoj mogućoj mjeri zadovoljno je mjestom stanovanja, isto toliko je nezadovoljno, 25 ispitanika nije ni zadovoljno ni nezadovoljno, 28 ispitanika je zadovoljno, a 27 u najvećoj mogućoj mjeri zadovoljno.

3. Financijska situacija

16 ispitanika u najmanjoj mogućoj mjeri je zadovoljno financijskom situacijom u Hrvatskoj, 15 ispitanika je nezadovoljno, 31 ispitanik nije ni zadovoljan ni nezadovoljan, 25 stanovnika je zadovoljno, a sedam ispitanika u najvećoj mogućoj mjeri zadovoljno financijskom situacijom.

4. Mogućnost zaposlenja u struci

Čak 24 ispitanika u najmanjoj mogućoj mjeri je zadovoljno mogućnostima zaposlenja u struci, 22 ispitanika nije zadovoljno, 26 ispitanika nije ni zadovoljno ni nezadovoljno, 13 ispitanika je zadovoljno, a osam u najvećoj mogućoj mjeri zadovoljno mogućnostima zaposlenja u struci u Hrvatskoj.

Grafikon 14. Zadovoljstvo uvjetima stanovanja, mjestom stanovanja, financijskom situacijom i mogućnošću zaposlenja u struci

1 – najmanji stupanj slaganja

5 – najveći stupanj slaganja

Izvor: anketno ispitivanje autora

5. Uvjeti rada

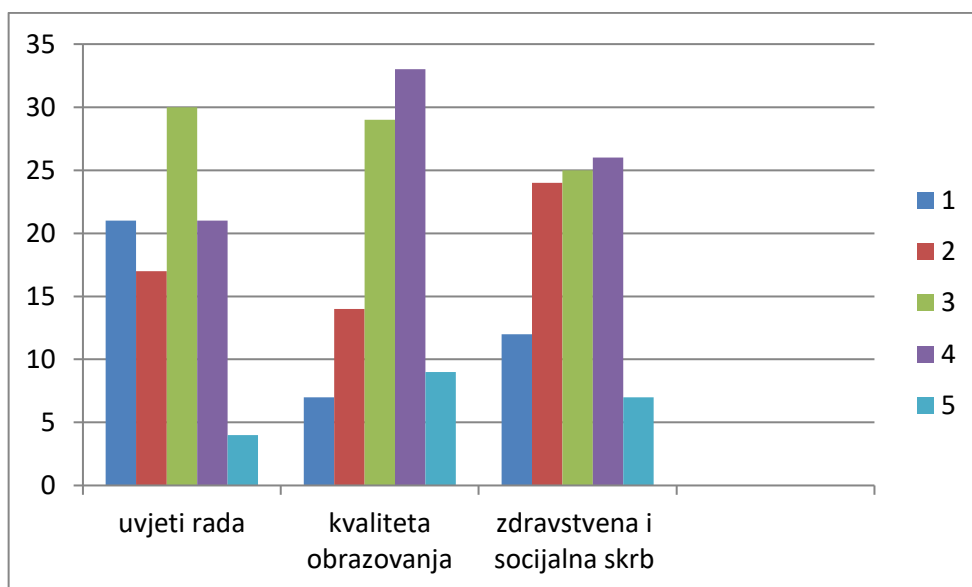
21 ispitanik u najmanjoj mogućoj mjeri je zadovoljan uvjetima rada u Hrvatskoj, 17 ispitanika je nezadovoljno, 30 ispitanika nije ni zadovoljno ni nezadovoljno, 21 ispitanik je zadovoljan, a četiri ispitanika su u najvećoj mogućoj mjeri zadovoljna uvjetima rada.

6. Kvaliteta obrazovanja

Sedam ispitanika u najmanjoj mogućoj mjeri zadovoljno je kvalitetom obrazovanja, 14 ispitanika nije zadovoljno, 29 ispitanika nije ni zadovoljno ni nezadovoljno, 33 ispitanika su zadovoljna, a u najvećoj mogućoj mjeri je zadovoljno devet ispitanika.

7. Zdravstvena i socijalna skrb

12 ispitanika u najmanjoj mogućoj mjeri je zadovoljno zdravstvenom i socijalnom skrbi u Republici Hrvatskoj, 24 ispitanika nije zadovoljno, 25 ispitanika nije ni zadovoljno ni nezadovoljno, 26 ispitanika je zadovoljno, a sedam ispitanika je zadovoljno u najvećoj mogućoj mjeri.

Grafikon 15. Zadovoljstvo uvjetima rada, kvalitetom obrazovanja te zdravstvenom i socijalnom skrbi

1- najmanji stupanj slaganja

5- najveći stupanj slaganja

Izvor: anketno ispitivanje autora

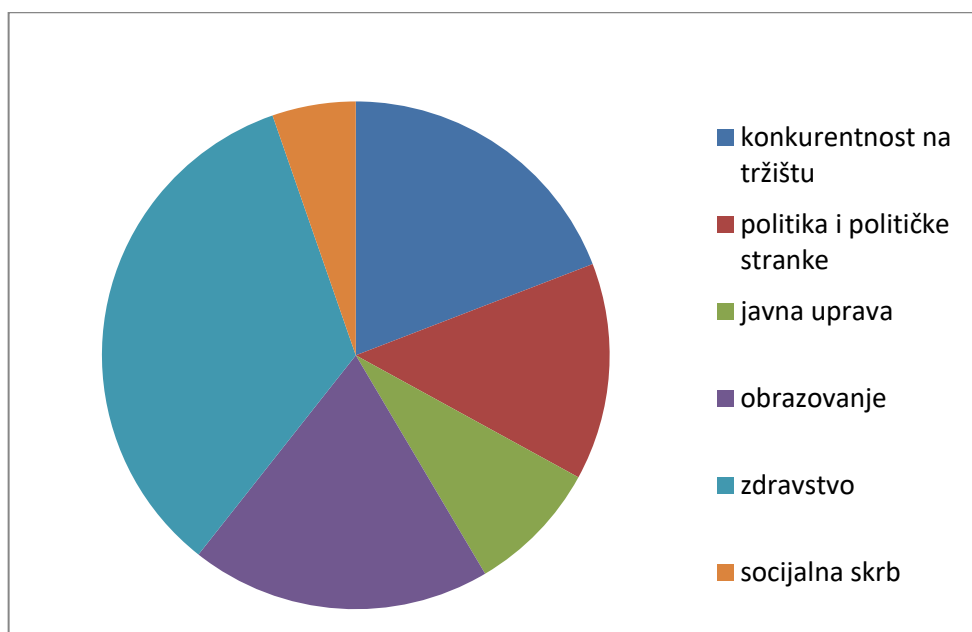
Ispitanicima je ponuđeno nekoliko područja na kojima bi sadašnja i buduća Vlada trebala poraditi kako bi se povećalo zadovoljstvo životom u Hrvatskoj. 36 ispitanika (38,3%) smatra da bi Vlada trebala poraditi na konkurentnosti na tržištu, 38 ispitanika (40,4%) na poboljšanju javne uprave, 51 ispitanik (54,3%) na obrazovanju, 81 ispitanik (86,2%) na smanjenju korupcije te je 14 ispitanika (14,9%) označilo nešto drugo. Ispitanici su mogli istovremeno birati između više odgovora.

Nadovezano na prethodno pitanje, ispitanici su pod „nešto drugo“ mogli navesti što je potrebno poboljšati. Najčešći odgovori bili su:

- Zdravstvo
- Veće plaće i mirovine
- Bolji uvjeti života
- Ne ukidanje već postojećih i malobrojnih prava
- Bolja socijalna skrb
- Smanjenje cijena
- Nekretnine

S tim da je bolje zdravstvo dobilo najveći broj odgovora, što znači da je u principu hrvatsko stanovništvo najmanje zadovoljno zdravstvom.

Slično prethodnom pitanju, ispitanici su naveli u što je potrebno najviše ulagati da se poboljša životni standard u Hrvatskoj. 18 ispitanika (19,1%) navelo je konkurentnost na tržištu, 13 ispitanika (13,8%) politiku i političke stranke, 8 ispitanika (8,5%) javnu upravu, 18 ispitanika (19,1%) obrazovanje, 32 ispitanika (34%) zdravstvo, 5 ispitanika (5,3%) socijalnu skrb.

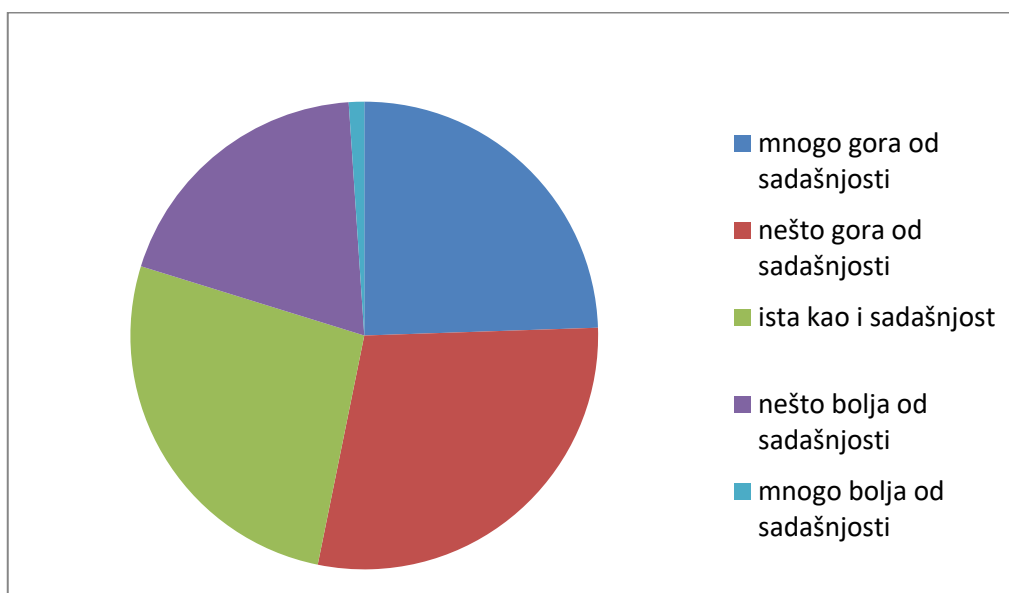
Grafikon 16. U što je potrebno najviše ulagati da se poboljša životni standard u Republici Hrvatskoj
Izvor: anketno ispitivanje autora

Što se tiče važnosti industrije, 31 ispitanik, odnosno 33% smatra da bi industrija trebala biti vodeća djelatnost u gospodarstvu Republike Hrvatske, 14 ispitanika (14,9%) smatra da ne bi trebala biti vodeća djelatnost, a 49 ispitanika (52,1%) nije sigurno o njenoj važnosti.

Ispitanici koji su na prethodno pitanje odgovorili s „da“ mogli su navesti u koju granu industrije bi trebalo najviše ulagati, a oni su naveli:

- Poljoprivreda
- Prehrambena
- Prerađivačka
- Farmaceutska
- Drvna
- Strojarska
- Tekstilna
- Brodogradnja
- Informatička
- Građevina
- Turizam
- Suvremene tehnologije
- Malo poduzetništvo svih grana
- Sve grane industrije
- Automobilaska
- Kemijska

Što se tiče stava prema budućnosti u Republici Hrvatskoj, 23 ispitanika (24,5%) misli da će ona biti mnogo gora od sadašnjosti, 27 ispitanika (28,7%) da će biti nešto gora od sadašnjosti, 25 ispitanika (26,6%) da će biti ista kao i sadašnjost, 18 ispitanika (19,1%) da će biti nešto bolja od sadašnjosti, a samo jedan ispitanik (1,1%) misli da će budućnost u Hrvatskoj biti mnogo bolja od sadašnjosti.

Grafikon 17. Stavovi ispitanika o budućnosti Republike Hrvatske

Izvor: anketno ispitivanje autora

Što se tiče sposobnosti mladih da pozitivno promijene Republiku Hrvatsku, 46 ispitanika (48,9%) misli da mladi imaju sposobnost to učiniti, 21 ispitanik (22,3%) misli da nemaju, 27 ispitanika (28,7%) nije sigurno u to.

Treći dio anketnog upitnika - motivi (potencijalnog) iseljenja iz Republike Hrvatske

Ispitanicima su bili ponuđeni motivi za iseljenje te su oni trebali označiti u kojoj mjeri je koji motiv utjecao na već realizirano ili potencijalno iseljenje u inozemstvo. 1 označava najmanju, a 5 najveću moguću mjeru.

1. Bolje zaposlenje

Četiri ispitanika su označila da bolje zaposlenje na (potencijalno) iseljenje utječe u najmanjoj mogućoj mjeri, pet ispitanika u maloj mjeri, 14 ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe na iseljenje, 24 ispitanika u velikoj mjeri, a 44 ispitanika je navelo da je taj motiv pokretač za (potencijalno) iseljenje u najvećoj mogućoj mjeri.

2. mogućnost izbora poslova

Pet ispitanika smatra da taj motiv utječe u najmanjoj mogućoj mjeri, tri ispitanika u maloj mjeri, 17 ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe na iseljenje, 30 ispitanika u velikoj

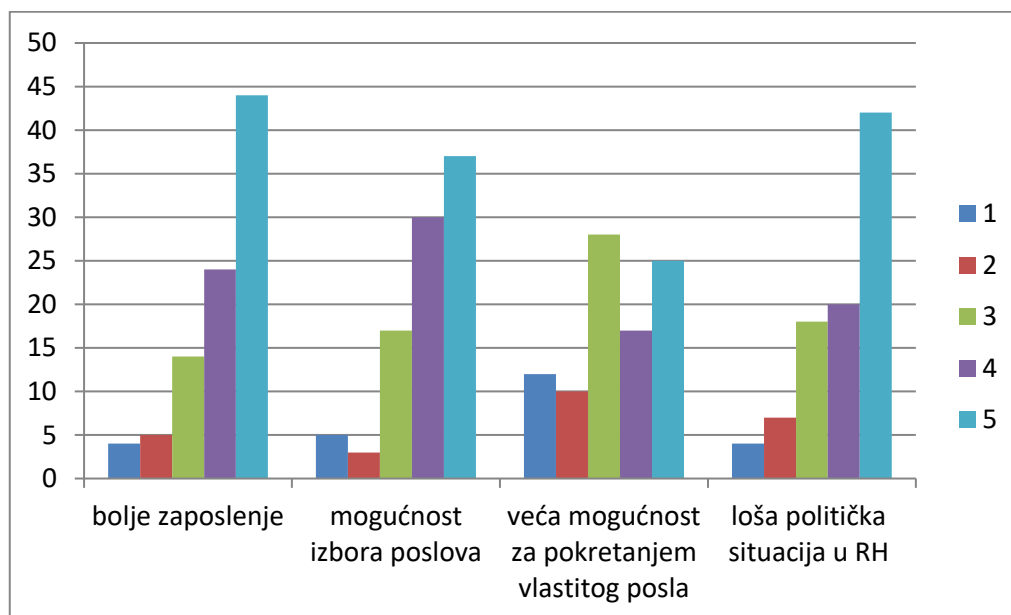
mjeri, a 37 ispitanika smatra da mogućnost izbora poslova utječe na (potencijalno) iseljenje u najvećoj mogućoj mjeri.

3. veća mogućnost za pokretanjem vlastitog posla

12 ispitanika smatra da taj motiv u najmanjoj mogućoj mjeri utječe na (potencijalno) iseljenje, deset ispitanika u maloj mjeri, 28 ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe na iseljenje, 17 ispitanika u velikoj mjeri te 25 ispitanika smatra da veća mogućnost za pokretanjem vlastitog posla u najvećoj mogućoj mjeri utječe na (potencijalno) iseljenje.

4. loša politička situacija u Republici Hrvatskoj

Četiri ispitanika smatraju da loša politička situacija u najmanjoj mogućoj mjeri utječe na (potencijalno) iseljenje, sedam ispitanika smatra u maloj mjeri, 18 ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe, 20 ispitanika u velikoj mjeri, a 42 ispitanika smatraju da navedeni motiv u najvećoj mogućoj mjeri utječe na (potencijalno) iseljenje.

Grafikon 18. Motivi za (potencijalno) iseljenje u inozemstvo

Izvor: anketno ispitivanje autora

5. kvalitetnije obrazovanje

Deset ispitanika da navedeni motiv u najmanjoj mogućoj mjeri utječe na (potencijalno) iseljenje, isto toliko u maloj mjeri, 22 ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe na

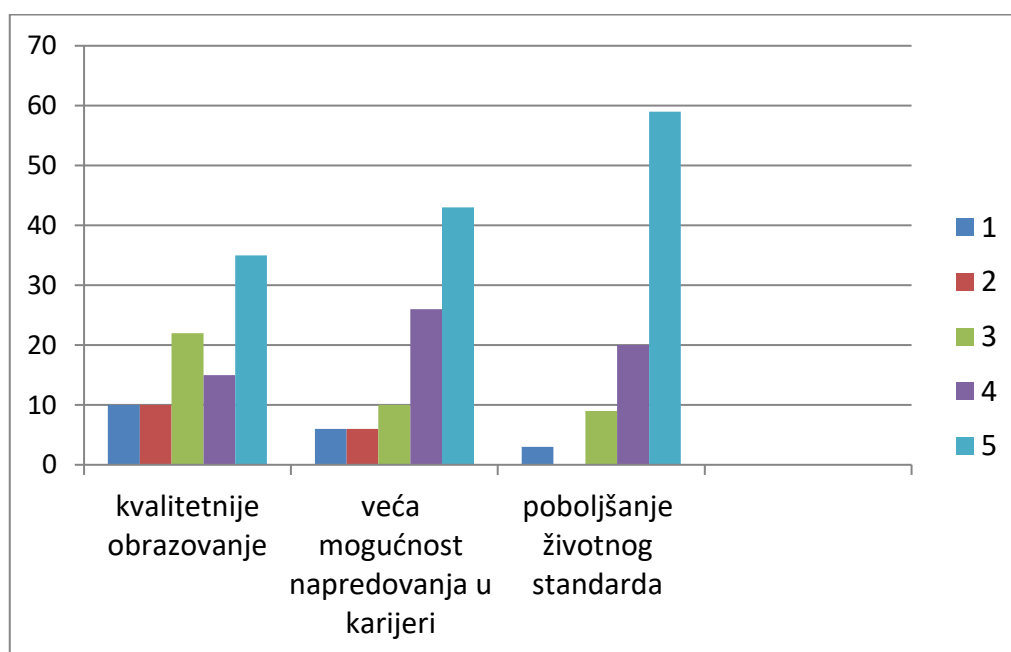
iseljenje, 15 ispitanika u velikoj mjeri te 35 ispitanika smatra da kvalitetnije obrazovanje u najvećoj mogućoj mjeri utječe na (potencijalno) iseljenje.

6. veća mogućnost napredovanja u karijeri

Šest ispitanika smatra da navedeno u najmanjoj mogućoj mjeri utječe na (potencijalno) iseljenje, isto toliko u maloj mjeri, deset ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe na iseljenje, 26 ispitanika u velikoj mjeri te 43 ispitanika smatraju da navedeni motiv u najvećoj mogućoj mjeri utječe na (potencijalno) iseljenje.

7. poboljšanje životnog standarda

Tri ispitanika smatraju da ovaj motiv u najmanjoj mogućoj mjeri utječe na (potencijalno) iseljenje, devet ispitanika smatra da niti utječe niti utječe na isto, 20 ispitanika u velikoj mjeri te 59 ispitanika smatra da poboljšanje životnog standarda u najvećoj mogućoj mjeri utječe na (potencijalno) iseljenje.

Grafikon 19. Motivi za (potencijalno) iseljenje u inozemstvo (2.dio)

1 – najmanji stupanj slaganja

5 – najveći stupanj slaganja

Izvor: anketno ispitivanje autora

Ispitanicima su bili navedeni problemi koji utječu na iseljavanje Hrvata te su oni trebali odrediti u kojoj mjeri pojedini problem utječe na isto. 1 predstavlja najmanju, a 5 najveću moguću mjeru.

1. nizak životni standard

Jedan ispitanik označio je da navedeni problem utječe na iseljavanje u maloj mjeri, osam ispitanika smatra da navedeni problem niti utječe niti ne utječe na iseljavanje, 17 ispitanika u velikoj mjeri, a čak 64 ispitanika smatraju da navedeni problem u najvećoj mogućoj mjeri utječe na iseljavanje Hrvata.

2. nedostatak životne perspektive

Jedan ispitanik smatra da ovaj problem u najmanjoj mogućoj mjeri utječe na iseljavanje, šest ispitanika u maloj mjeri, 16 ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe na iseljavanje, 25 ispitanika u velikoj mjeri, a 42 ispitanika smatraju da nedostatak životne perspektive u najvećoj mogućoj mjeri utječe na iseljavanje Hrvata u inozemstvo.

3. nezaposlenost

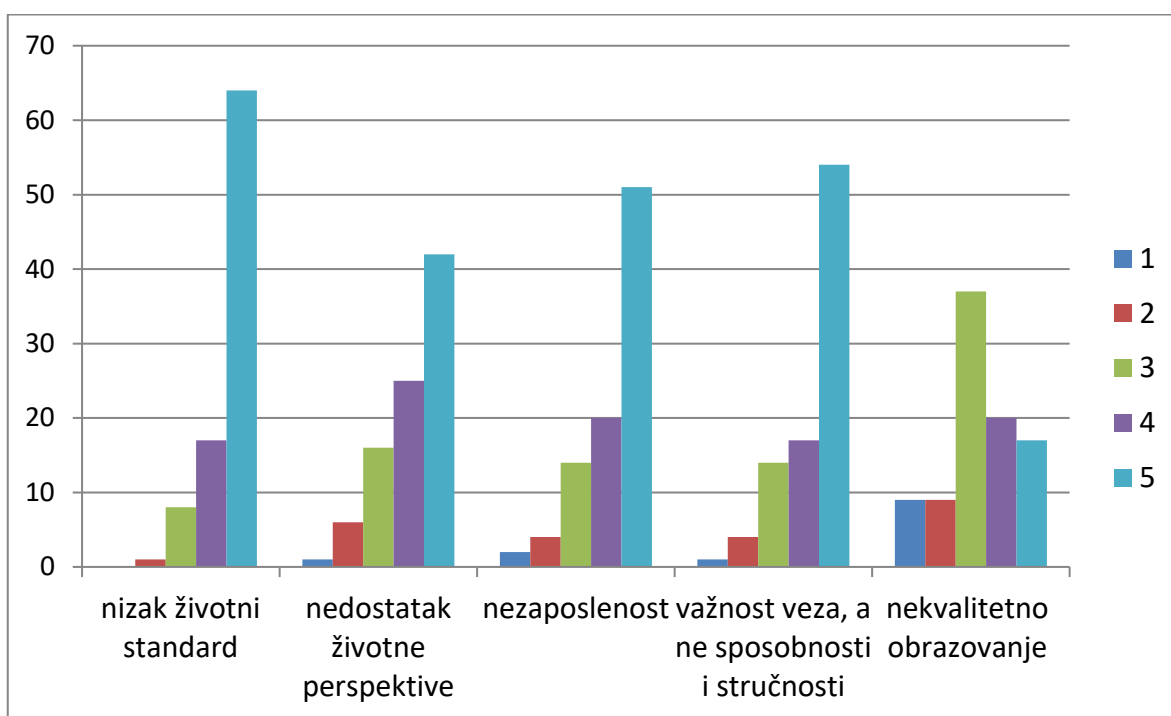
Dvoje ispitanika smatra da nezaposlenost u najmanjoj mogućoj mjeri utječe na iseljavanje, četiri ispitanika smatraju u maloj mjeri, 14 ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe na iseljavanje, 20 ispitanika u velikoj mjeri, a 51 ispitanik smatra da nezaposlenost u najvećoj mogućoj mjeri utječe na iseljavanje.

4. važnost veza, a ne sposobnosti i stručnosti

Jedan ispitanik smatra da navedeno u najmanjoj mogućoj mjeri utječe na iseljavanje, četiri ispitanika u maloj mjeri 14 ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe na iseljavanje, 17 ispitanika u velikoj mjeri, a 54 ispitanika smatraju da utječe na iseljavanje u najvećoj mogućoj mjeri.

5. nekvalitetno obrazovanje

Devet ispitanika smatra da ono u najmanjoj mogućoj mjeri utječe na iseljavanje, također isti broj smatra da u maloj mjeri utječe, 37 ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe na iseljavanje, 20 ispitanika u velikoj mjeri te 17 ispitanika smatra da nekvalitetno obrazovanje u najvećoj mogućoj mjeri utječe na iseljavanje Hrvata u inozemstvo.

Grafikon 20. Problemi koji utječu na iseljavanje Hrvata u inozemstvo

1 – najmanji stupanj slaganja

2 – najveći stupanj slaganja

Izvor: anketno ispitivanje autora

Od 94 ispitanika, 31 ispitanik (33%) ne bi ni zauvijek, ni na duže vrijeme otišao/otišla živjeti u inozemstvo, 47 ispitanika (50%) ih ne bi otišlo zauvijek, ali bi otišlo na duže vrijeme, osam ispitanika (8,5%) bi ih otišlo zauvijek kad bi im se pružila odgovarajuća prilika, a isti broj njih bi otišlo zauvijek bez obzira na sve.

30 ispitanika (31,9%) uopće ne planira otići živjeti u inozemstvo, 31 ispitanik (33%) ponekad razmišlja o tome, no najradije bi ostali, 24 ispitanika (25,5%) često razmišlja o tome i rado bi otišli, a devet ispitanika (9,6%) planira i svakako želi otići.

Konkretan plan za iseljenje (smještaj, posao i slično) ima 16 ispitanika (23,5%), a 52 ispitanika (76,5%) još nema ništa konkretno isplanirano.

Od 94 ispitanika, u inozemstvo ih je već iselilo tek sedam (7,4%), dok preostalih 87 (92,6%) još uvijek ima prebivalište u Republici Hrvatskoj.

Od sedam osoba koje su iselile u inozemstvo, jedan ispitanik (14,3%) u inozemstvu živi manje od 3 mjeseca, jedan ispitanik (14,3%) u inozemstvu živi između 3 i 6 mjeseci, a preostalih 5 ispitanika (71,4%) u inozemstvu živi više od godinu dana.

Šest ispitanika (66,7%) se planira vratiti iz inozemstva, dva ispitanika (22,2%) ne planira se vratiti, a jedan ispitanik (11,1%) nije siguran želi li se vratiti u Hrvatsku ili ne.

Posljednje pitanje iz anketnog upitnika odnosi se na broj godina tijekom iseljenja. Jedan ispitanik (16,7%) imao je 18 godina, dva ispitanika (33,3%) imala su 19 godina, jedan ispitanik (16,7%) imao je 23 godine, jedan ispitanik (16,7%) imao je 24 godine, a jedan ispitanik (16,7%) imao je 48 godina.

DISKUSIJA ANKETNOG ISPITIVANJA

Najveći dio ispitanika je ženskog spola, te je čak 77,7% ispitanika mlađe od 30 godina starosti. Najveći dio ispitanika čine zaposleni i studenti. Što se tiče rada u struci, od 53 osobe koje su se izjasnile, samo 19 ih radi u struci. Više od polovice ispitanika ima završen fakultet ili viši stupanj obrazovanja, a nakon toga najbrojniji su ispitanici koji imaju završeno srednjoškolsko obrazovanje. Gotovo polovica ispitanika rođena je u malom gradu, a istovremeno danas u malom gradu stanuje najmanji broj ispitanika, što znači da stanovništvo iseljava u velike gradove ili jednostavno žive na selu od rođenja. Preko 60 posto ispitanika dolazi sa Sjeverne Hrvatske, dok je najmanji postotak dalmatinsko stanovništvo. Nadovezujući se na socioprofesionalni status ispitanika, ne iznenađuje činjenica da je gotovo 80% ispitanika neoženjeno ili neudano. Što se tiče brojeva članova kućanstva, najveći broj ispitanika je označio da žive u kućanstvu s četiri člana, dok tek četiri ispitanika žive u kućanstvima koja broje više od šest članova. Pozitivno je što preko 50% ispitanika ima primanja kućanstva veća od 10.000 kuna, odnosno 1.327,23 eura. Navedeni zaključak ima smisla jer su nakon studenata, zaposleni najzastupljenija skupina obuhvaćena ispitivanjem.

Što se tiče općeg zadovoljstva životom, najveći postotak (40,4%) nije ni zadovoljan ni nezadovoljan svojim životom, no oni koji su u potpunosti ili samo zadovoljni ipak su brojniji od u potpunosti nezadovoljnih ili samo nezadovoljnih. Odrednice života ocjenjivale su se zasebno. Prosječno, ispitanici su zadovoljni uvjetima stanovanja u Republici Hrvatskoj, a isto vrijedi i za mjesto stanovanja. Financijskom ocjenom su ispitanici u prosjeku zadovoljni, i to nadjačavši nezadovoljstvo za jednog ispitanika (korištena je metoda zbrajanja). Kod zaposlenja u struci situacija je drugačija. Veći dio ispitanika je nezadovoljan ovom odrednicom, nego što je zadovoljan. Isto tako, mnogo veći broj ispitanika nezadovoljan je uvjetima rada u Republici Hrvatskoj, nego što je zadovoljan. U principu, ispitanici smatraju da je hrvatsko obrazovanje kvalitetno. Također, ispitanici su u velikoj mjeri nezadovoljni zdravstvenom i socijalnom skrbi. Ispitanicima su bila ponuđena područja na kojima bi Vlada i buduće Vlade trebale poraditi kako bi se povećalo zadovoljstvo Hrvata životom u Republici

Hrvatskoj. Najveći broj glasova dobilo je smanjenje korupcije, potom slijedi obrazovanje, nakon toga javna uprava, konkurentnost na tržištu i na kraju, nešto drugo. Nadovezano na prethodno pitanje, pod stavku „nešto drugo“ ispitanici su mogli navesti bilo koje područje na kojem bi se trebalo poraditi s ciljem povećanja zadovoljstva življenja u Republici Hrvatskoj. Uspostavilo se da bi Vlada/Vlade trebale najviše poraditi na zdravstvu, potom na povećanju plaća i mirovina, nakon toga općenito boljim uvjetima života. Također, pojedini ispitanici smatraju da Hrvati imaju malo prava, te da se ona ne bi smjela ukidati. Isto tako, žele bolju socijalnu skrb, smanjenje cijena i da se poradi na nekretninama. Posljednja stavka nije objašnjena, no pretpostavlja se da se u ovom slučaju smatra da nema dovoljno nekretnina za življenje. Također, ispitanici su imali priliku izjasniti se o tome u što je potrebno najviše ulagati za veće zadovoljstvo životom, te su najveći broj glasova dobili zdravstvo, nakon toga konkurentnost na tržištu i obrazovanje, potom politika i političke stranke, javna uprava te socijalna skrb. Kod pitanja o industriji, najveći broj ispitanika nije siguran u njezinu važnosti, no od preostalih više ih smatra da bi ona trebala biti vodeća djelatnost u Republici Hrvatskoj, nego što ne smatra. Oni koji smatraju da bi trebala biti vodeća djelatnost, naveli su u koju granu bi trebalo najviše ulagati, te najveći broj ispitanika smatra da treba ulagati u poljoprivredu i prehrambenu industriju. Vezano uz budućnost života u Republici Hrvatskoj, ispitanici nisu optimistični. Više ih smatra da će budućnost biti gora ili jednaka kao sadašnjost, nego što ih smatra da će budućnost biti bolja od sadašnjosti. Ispitanici u principu smatraju da mladi imaju sposobnost da uvedu pozitivne promjene u svojoj zemlji.

U posljednjem dijelu anketnog upitnika ispitanici su trebali odrediti u kojoj mjeri je koji motiv utjecao na njihovo iseljenje iz Republike Hrvatske, ili u kojoj mjeri bi koji motiv mogao utjecati na iseljenje koje još nije realizirano. Najveći broj ispitanika smatra da bolje zaposlenje u najvećoj mogućoj mjeri utječe na iseljenje, a isto vrijedi i za mogućnost izbora poslova. Isto tako, ispitanici smatraju da velik utjecaj na iseljenje ima i veća mogućnost za pokretanjem vlastitog posla. Velik broj ispitanika također smatra da loša politička situacija u Hrvatskoj u najvećoj mogućoj mjeri utječe na iseljenje. Velik dio njih smatra da u inozemstvu postoji i bolja prilika za kvalitetnijim obrazovanjem. Najveći broj ispitanika također smatra da u najvećoj mogućoj mjeri na iseljavanje utječe i veća mogućnost za napredovanjem u karijeri. Životni standard, odnosno njegovo poboljšanje je motiv koji je dobio najveći broj odgovora kao motiv za iseljenje. Ispitanici su također trebali ocijeniti u kojoj mjeri koji problem najviše utječe na iseljenje. Nizak životni standard, po mišljenju

ispitanika, u najvećoj mjeri utječe na iseljenje, isto vrijedi i za nedostatak životne perspektive, nezaposlenost je isto dobila dobila najveću moguću mjeru utjecaja na iseljenje. U najvećoj mogućoj mjeri za najveći broj ispitanika na iseljavanje utječe i važnost veza, a ne sposobnosti ili stručnosti. U principu, ispitanici smatraju da nekvalitetno obrazovanje u velikoj mjeri utječe na iseljavanje. 50% ispitanika bi napustilo Republiku Hrvatsku, na duže vrijeme, ali ne zauvijek, a tek nešto više od 8% bi ih otišlo zauvijek bez obzira na sve. Najveći dio ispitanika ipak ne razmišlja o odlasku u ovom trenutku, ili razmišlja o tome ponekad, dok tek nešto više od 9% njih planira i svakako želi otići. Od onih koji razmišljaju o odlasku, odnosno iseljenju u inozemstvo, tek nešto više od 23% ima konkretan plan. Od 94 ispitanika koji su bili obuhvaćeni ovim ispitivanjem, tek je sedam ispitanika već napustilo Republiku Hrvatsku, a najveći dio njih je u inozemstvu ne duže od godinu dana. Također, većina njih planira se vratiti u Republiku Hrvatsku jednog dana. Svi ispitanici koji su već iselili bili su mlađi od 30 godina u trenutku iseljenja, osim jednog.

Sve u svemu, može se zaključiti kako su ispitanici nezadovoljni mogućnostima pronalaženja posla u struci, što ima smisla jer manji broj njih radi u struci, nisu zadovoljni ni uvjetima rada, a ni socijalnom i zdravstvenom skrbi. Također, ispitanici smatraju da je veliki problem u Republici Hrvatskoj korupcija, a Vlade bi trebale najveći fokus staviti na bolje zdravstvo i povećanje plaća i mirovina. Anketno ispitivanje potvrdilo je: Hrvati nisu optimistični po pitanju života u Hrvatskoj u budućnosti. Bolji životni standard i bolja prilika za zaposlenjem su dva najveća motivatora iseljavanja za uključene ispitanike. Polovica ispitanika u ovom trenutku bi otišla u inozemstvo, no ne zauvijek, što znači da Hrvati žele živjeti u Hrvatskoj, no motivirani su iseljenjem prethodno spomenutim faktorima. Iako u principu ispitanici razmišljaju o iseljenju ili žele iseliti, mali broj ih je to dosad realizirao. Razlog tome je vjerojatno što velik dio ispitanika još uvijek studira ili se trude čim duže ostati u Republici Hrvatskoj.

Zaključak

Činjenica je da je u Republici Hrvatskoj demografska situacija nepovoljna, te da je kroz pet desetljeća unatrag prisutan pad prirodnog prirasta te negativan migracijski saldo. Navedeni negativan trend prisutan je i kroz tri posljednja međupopisna razdoblja. U dvadeset godina u Hrvatskoj je natalitet porastao za 2,17%, što se ne čini zabrinjavajućim podatkom, no mortalitet je porastao za čak 43,75%. Pozitivno je što je fertilitet porastao za 18,58%. Saldo migracija je ekstremno negativan u odnosu na razdoblje prije dvadesetak godina, a pad iznosi 126,66%. Negativna stavka je i prirodni pad (veći je broj umrlog stanovništva od onog koje se rađa) te je on u razdoblju od dvadeset godina porastao za 206,15%. Broj stanovnika Republike Hrvatske pao je za 12,75%.

Ljudski kapital određene zemlje ovisi o migracijskim kretanjima iz razloga što se to odražava na radnu snagu. Zemlja koja nema dovoljno radno aktivnog stanovništva ne može proizvoditi ekonomske učinke na poželjnoj razini, a u Hrvatskoj je upravo to slučaj. Iseljava visokoobrazovano stanovništvo te nezaposlena mladež. U Republici Hrvatskoj problem je nepostojanje jasne migracijske strategije koja bi pomogla u identificiranju stanovništva koje iseljava čime bi se mogle pratiti promjene u ljudskom kapitalu. Iz tog razloga ne može se zaustaviti postojeći negativan trend.

Dobri pokazatelji demografskih promjena su i strukture stanovništva, od kojih je najvažnija dobno-spolna struktura. Stanovništvo Republike Hrvatske je od 2001. do 2021. godine u prosjeku ostarilo za čak pet godina, odnosno hrvatsko stanovništvo danas je u prosjeku staro 44,3 godine. Vezano uz dobno-spolnu strukturu, zanimljiva je poveznica između spola i starenja stanovništva. Naime, prema analizama može se primijetiti kako je u mlađim dobnim skupinama zastupljenije muško pučanstvo, no u starijim žensko. Žene, medicinski potvrđeno, imaju duži životni vijek, tako da je starenje stanovništva statistički i medicinski objašnjivo. Samim time, manje je mlađeg stanovništva, što se opet dovodi u vezu s radno-aktivnim stanovništvom i sve manjim temeljima za proizvodnju ekonomskih učinaka.

U ekonomskoj strukturi stanovništva važno je pratiti i udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu. Kako bi se bolje prikazala promjena koja je nastala u toj strukturi, ponovno je napravljena usporedba 2021. s 2001. godinom. 2021. godine, postotak radno

aktivnog stanovništva bio je veći za 2% od onog 2001. godine. U tom kontekstu, promjena je pozitivna s obzirom na to da je broj stanovnika bio manji za gotovo 13% u odnosu na 2001. Razlog za ovu pozitivnu promjenu vjerojatno je činjenica da su žene postale radno aktivnije, odnosno, danas uspješnije kombiniraju obiteljski i poslovni život, što se vidi u samim pokazateljima. Projekcije do 2051.godine optimistične su u odnosu na stvarno stanje. Kao usporedba uzeta je 2021.godina, s obzirom na to da je posljednja popisna godina. Uspoređujući pokazatelje, stvaran broj stanovnika je za 6,7% manji u odnosu na projicirani. Također, udio stanovništva od 0 do 14 godina je u stvarnosti za 0,73% manji od projiciranog, a udio stanovništva od 15 do 64 godine starosti je čak za 3,72% manji od onog predviđenog projekcijom. Još jedna negativna stavka je veći postotak stanovništva starog 65 godina i više u odnosu na projicirani, a postotak je veći za čak 4,45%.

Nadovezujući se na sve prethodno navedeno, pokazatelj koji je bio prožet anketnim ispitivanjem su migracije, odnosno motivi za realizaciju istih. Pokazalo se da hrvatsko stanovništvo napušta (ili planira napustiti) svoju zemlju zbog općeg nezadovoljstva s mogućnošću pronalaženja posla u struci, uvjetima rada te socijalnom i zdravstvenom skrbi. Isto tako, nezadovoljni su plaćama i mirovinama te vide bolju priliku za bolji život izvan granica Republike Hrvatske. Iseljavanje je proces koji se može zaustaviti poboljšanjem uvjeta kojima je stanovništvo nezadovoljno, odnosno samom uključenosti Vlade u rješavanje navedenih problema. Samim time, može se zaključiti da gospodarski rast ipak ovisi o demografskom kapitalu. Jer ljudi su stup gospodarstva i bez ljudi – nema ni gospodarskog učinka.

Bibliografija

KNJIGE

Grupa autora, urednici Obadić, A. & Tica, J., *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb, 2016.

Wertheimer-Baletić, Alica. *Demografska teorija, razvoj stanovništva Hrvatske i populacijska politika (izbor radova)*. Samobor: Izdavačka kuća MERIDIJANI, 2017.

ČLANCI IZ ZNANSTVENIH ČASOPISA

Knežević, Danijel, Ivica Katavić, Vitomir Tafra. Povezanost migracijskih kretanja i ljudskog kapitala u Republici Hrvatskoj // *Zbornik radova međunarodne znanstveno-stručne konferencije "Migracije i identitet: kultura, ekonomija, država"* / Perić Kaselj, Marina (ur.). Zagreb, 2020. str. 369-376 <https://www.bib.irb.hr/1075591> (pristupljeno 14. ožujka 2023.)

Pokos, Nenad. Dobno-spolna struktura stanovništva Hrvatske 2001. Godine po narodnosnoj pripadnosti // *5. Hrvatski geografski kongres - Geografija u suvremenom društvu*
Osijek, Hrvatska, 2011. (predavanje, domaća recenzija, sažetak, ostalo)
<https://www.bib.irb.hr/529340> (pristupljeno 14. ožujka 2023.)

Nejašmić, Toskić, "Starenje stanovništva u Hrvatskoj- sadašnje stanje i perspektive", 92. HRVATSKI GEOGRAFSKI GLASNIK 75/1, 89 –110(2013.)
<https://hrcak.srce.hr/file/155905> (pristupljeno 14. ožujka 2023.)

Pokos, Peračković, „Promjene u strukturi radno aktivnog stanovništva Hrvatske od 1971. do 2011.“ // *Revija za sociologiju*, 46 (2016), 3; 297-323 doi:10.5613/rzs.46.3.3 (podatak o recenziji nije dostupan, prethodno priopćenje, znanstveni)
<https://www.bib.irb.hr/813860> (pristupljeno 17. ožujka 2023.)

Akrap, Anđelko, "Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051." Bogoslovska smotra (0352-3101) 3 (2015); 855-868 <https://www.bib.irb.hr/790146> (pristupljeno 2. svibnja 2023.)

ONLINE STATISTIČKI GODIŠNJACI

Hrvatski zavod za javno zdravstvo, *Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2001. godinu*. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2002. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2015/07/Ljetopis_2001.pdf (pristupljeno 22. veljače 2023.)

Državni zavod za statistiku, *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2002.* Zagreb: Državni zavod za statistiku, 2002. <https://web.dzs.hr/Hrv/publication/2003/7-1-2h2003.htm> (pristupljeno 22. veljače 2023.)

Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva 2011.* Zagreb: Državni zavod za statistiku, 2012. <https://dzs.gov.hr/istaknute-teme-162/popisi-stanovnistva-2/popis-stanovnistva-2011/196> (pristupljeno 22. veljače 2023.)

Državni zavod za statistiku, *Migracija stanovništva Republike Hrvatske 2011.* Zagreb: Državni zavod za statistiku, 2012. <https://podaci.dzs.hr/hr/arhiva/stanovnistvo/migracija-stanovnistva-republike-hrvatske/> (pristupljeno 25. veljače 2023.)

Državni zavod za statistiku, *Prirodno kretanje u Hrvatskoj u 2021. godini.* Zagreb: Državni zavod za statistiku, 2022. <https://podaci.dzs.hr/hr/arhiva/stanovnistvo/migracija-stanovnistva-republike-hrvatske/> (pristupljeno 25. veljače 2023.)

Državni zavod za statistiku, *Konačni rezultati 2021.* Zagreb: Državni zavod za statistiku, 2022. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270> (pristupljeno 15. ožujka 2023.)

Državni zavod za statistiku, *Stanovništvo prema narodnosti po gradovima i općinama 2001*. Zagreb: Državni zavod za statistiku, 2002.

https://web.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/H01_02_02/H01_02_02.html

pristupljeno (pristupljeno 16.ožujka 2023.)

Državni zavod za statistiku, *Aktivno stanovništvo u Republici Hrvatskoj u 2021.-Prosjek godine*. Zagreb: Državni zavod za statistiku, 2022. <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29256> (pristupljeno 17.ožujka 2023.)

Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, *Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj* <https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/nacionalne-manjine-u-republici-hrvatskoj/352> (pristupljeno 16.ožujka 2023.)

Nacionalna razvojna strategija, Nacrt prijedloga Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. Godine https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2021/velja%C4%8Da/05%20velja%C4%8De/Nacrt%20NRS%202030%20i%20Dodaci_sa_amandmanom.pdf (pristupljeno 12.lipnja 2023.)

Prilozi

ANKETNI UPITNIK

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScbR5YU4-r5X3hoMP-bxWvduc6VqO0dixA96KNsbnT35xQSbw/viewform?vc=0&c=0&w=1&flr=0>